

Люди в камуфляжі

Фото Ганни Оборської

БІДА МАЙДАНІВЦІВ БІДНИКІВ

3

УЧІМОСЯ ПЕРЕМАГАТИ!

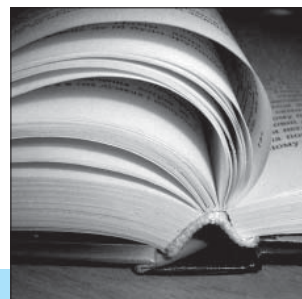
4-5

ВІРШІ Й КАРТИНИ З МАЙДАНУ

8-9

ДІАЛОГ ПАВЛА МОВЧАНА І ЮРІЯ БУРЯКА

10-11

АРТИСТ-МАЛЯР З КРЕМЕНЧУКА

15

Євген БАРАН

Острів Крим

“Брилєв: Сергей Валерьевич, я не удержуюсь от такого вопроса. Василий Аксёнов, который написал “Остров Крым”, вам не родственник случаем?
Аксёнов: К сожалению, нет.
Брилєв: Ну, вторую часть этого романа вы явно пишете...
Аксёнов: Постараемся дописать!”
З інтерв'ю Сергія Брильова
із Сергієм Аксёновим, березень 2014

Переконуєся вкотре, що література залишається єдиним джерелом Правди людського життя. Жодна історія, як би не претендувала на таку роль, залишається в найкращому разі сільською пліткаркою. Коли російський письменник Василій Аксёнов писав свій роман “Остров Крым” наприкінці 70-х років минулого століття, се виглядало альтернативною історією, політичною сатирою. Сьогодні маємо нову реальність із не прогнозованою територією, яка вже втратила статус відпочинкової зони, а перетворюється, і надовго, у військову зону. Шкода. Але так є, і на невизначений час Крим перетворюється у зону замороженого конфлікту. Це в найкращому варіанті прогнозу.

Хоча сьогодні нічого не можна стверджувати напевне. Ситуація змінюється щогодини, а тому різні проєкти а la Pawel Globa є проєктами шарлатанського зомбування і не більше.

Мені шкода свого Криму, в якому я працював п'ять років у середині 80-х. Мене, випускника Львівського університету скерували працювати в Крим учителем української мови та літератури. Се було за Генсека Черненка. Крим і тоді, і пізніше ставився до української мови, як до певного політичного оксюморона: юридично у школах українська вивчалася, фактично — всі, кому не лінки, від її вивчення були звільнені. Для мене це був один із перших громадянських викликів і що-

ків, без перебільшення. Я витримав. Не тому що був такий сильний чи запеклий “бандерівець”, а тому що поряд були люди — росіяни, євреї, — кримських татар тоді ще не було, вони почали з'являтися після 1985 року, — які з розумінням ставилися до моєї ситуації і чисто по-людськи підтримували. Я й досі з вдячністю згадую свого завуча, вчительку російської мови і літератури, Софію Наумівну Козуліну. Це була мудра жінка і чудовий педагог. Напевне, дякуючи їй, я трохи навчився вчительського ремесла і почав розуміти кримських росіян.

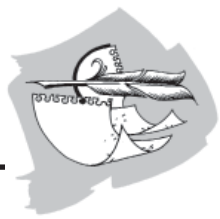
Коли, волею випадку, потрапив на роботу в Сімферопольський державний університет імені М. Фрунзе асистентом кафедри української літератури, то знову-таки вдячний завкафедрі Катерині Сидорівні Покотило і декану філологічного факультету Євгену Семеновичу Регушевському. Ці двоє людей зробили усе, аби я чувся “своїм серед чужих”. А спілкування з різними людьми в університеті ще раз переконало мене, що викладачі в своїй більшості є толерантними ідесь із чисто людським співчуттям ставилися до українців, які завжди були в Криму маргіналами.

Період Незалежності, а я і 19 серпня, і 24 серпня, і 1 грудня 1991 року був у Криму, оскільки вже одружився на кримській дівчині, був найтяжчим для життя. Українська влада нічого не зробила для того, аби в Криму люди відчули свою потребу новій владі. А віддали Крим на відкупне кримським бандитам. Так було і цього не заховаєш. Тому проросійські настрої Криму — не тільки історична традиція, вони зумовлені й кримінальною безвідповідальністю української влади.

Але в цій ситуації, з її псевдореферендумом і передбачуванним результа-

том, ще раз подивували люди. Так склалося, що в Саках, де ми з дружиною жили, де поховані моєї дружини дідусь, батько, рідні дядько і тітка, залишалася одна сім'я, з якою нас зв'язували спільні спогади про кримську молодість з її гуртожитським життям. Тим більше, що їхня донька є моєю похресницею. Минулої неділі я зателефонував їм, аби запитати про ситуацію... У відповідь почув істеричний крик знайомої: “Яка ситуація?! Тут прийдуть бандерівці і все заберуть!”. На моє запитання, хто таку дурницю сказав їм, ще різкіше вищання: “Яка дурниця?! Прийдуть ваші, і все наше стане вашим.”... Я зрозумів, що говорити більше не варто і вимкнув мобільний. Також зрозумів, що цієї сім'ї в колі моїх знайомих більше нема. Прикрість полягала ще й у тому, що моя кума є українкою із Харківщини, власне не українкою, а хохлушкою, з якою ми завжди говорили українською.

Однак це ще не все. Моїй дружині зателефонували сусіди, молода сім'я кримських росіян, чоловіка я ще колись учив у школі, які дивляться за нашою кримською квартирою, оскільки теща, злававши ногу, вже другий рік живе у нас. “У нас все нормально. Ми проголосували за Росію. Наші поїхали в Москву. Марійко, все буде добре. Нас хочуть посварити, але політикам це не вдасться”. Попри всю світоглядну сумбурність сказаного сусідкою, я поважаю її вибір, але вдячний за її людяність. Це те найголовніше, яке перевіряється у критичних ситуаціях. І те найголовніше, яке переконує мене, що острів Крим не є безнадійно втраченою землею для України. Навіть у цій “патовій” ситуації, яку зараз усі переживаємо...

“На президентські вибори, без будь-яких докорів сумління, подалася ціла шеренга нерядових представників злочинного режиму”.

Петро АНТОНЕНКО

І знову ми бачимо, м'яко кажучи, дивний підхід до відповідального кандидатування на пост глави держави. Знову понад 40 охочих, переважна більшість з яких не мають жодних шансів потрапити навіть у другий тур. Знову дехто виходить на перегони, щоб “засвітити” на виборах свою партійку або себе. У деякого ще простіша мета: псувати комусь виборчу кампанію.

Тепер про серйозніші реалії. З трьох політичних лідерів Майдану і Єврореволюції на вибори пішов один Олег Тягнибок, що було цілком очікувано для очолюваної ним партії. “Свобода”, парламентська партія, яка нині перебуває у правлячій коаліції, не може пропустити загальнонаціональні вибори. Це стосується ще кількох представлених кандидатами партій, з огляду на вже озвучену перспективу осінніх парламентських виборів.

Найбільша несподіванка у великому політикумі — відмова від балотування Віталія Кличка, котрий постійно фігурував у першій трійці рейтингу. Кличко, і така позиція його партії УДАР, не йде на президентські вибори. Більше того, він офіційно підтримує кандидатуру Петра Порошенка, практично приплюсувавши до його рейтингу свій. І можна очікувати, що цього разу “плюсування” буде реальним, тобто практично всі

Президентські перегони

Завершилося подання документів для балотування на посаду президента України на вибори 25 травня. Чимало претендентів уже зареєстровані кандидатами. У ЦВК триває процес розгляду і реєстрації, повний список кандидатів оголосять 5 квітня.

симпатики Кличка голосуватимуть за Порошенка, враховуючи авторитетне для них слово лідера УДАРу. Натомість Кличко йде на вибори міського голови Києва. Важливо, що обидва політики заявили: цим варіантом вони продемонстрували приклад об'єднання державницьких сил.

Це об'єднання дехто з аналітиків трактує як імовірність перемоги Порошенка, котрий і так виходив на перше місце в рейтингах, уже в першому турі, що було у нас лише раз, 1991 року. Втім, зараз це навряд чи реально. Хоча б тому, що Юлія Тимошенко теж пішла на вибори — від партії “Батьківщина”.

Не хочеться ворухити старе, але не варто й забувати, що навесні 2006 року політичні сили Майдану зазнали поразки на перших після Помаранчевої революції парламентських виборах, які просто зобов'язані були втратити. Програла винятково через піврічну колотнечу між “Нашою Україною” і БЮТ, що через 4 роки призвело ще й до встановлення режиму Януковича. Цей розлад не повинен повторитися. Порошенко заявив, що вони не бу-

дуть із Тимошенко супротивниками на виборах, оцінку дадуть самі виборці.

Коротко про інших учасників перегонів. Партія регіонів навряд чи чесно покалася за опертий на неї чотирирічний злочинний режим, максимум — усього лише розкололася. Проявом чого став не лише розлом фракції в парламенті. На своєму з'їзді партія офіційно висунула кандидатом не найрейтинговішого свого політика Сергія Тигипка, котрий іде самовисуванцем, а одіозної недавнього голову Харківської облміністрації Михайла Добкіна. Багато хто називає це вже якимось політичним збоченням. Адже пара харківських сепаратистів — Допа і Гепа під загрозою кримінальних справ і в'язниці, і не лише за сепаратизм. Гепа — Кернес вирішив не балотуватися, а от Допа — Добкін спокійно кандидує від партії і навіть обіцяє повернути Україні Крим, втрата якого, бодай фактична, не юридична, якраз на совісті регіонала Добкіна.

Також на президентські вибори, без будь-яких докорів сумління, подалася ціла шеренга неря-

дових представників злочинного режиму. Це і колишній віцепрем'єр Бойко, і невгамовна Королевська, і яструб-Царьов. І навіть экс-заступник Генпрокурора Ринат Кузьмін, котрий, очевидно, прагне грати “Мурку” на піаніно вже в кабінеті президента держави. За ними виступають також відомі колишні — Коновалюк, Цушко.

Попри суцільний “ленінопад”, учергове йде на вибори лідер комуністів Петро Симоненко, як же без цієї нафталінової партії? Базис його програми той самий: “соціальний захист трудящих”. Щоправда, нині для комуністів ця теза слабувата, враховуючи дещо, висвітлене Єврореволюцією, і те, як нині фракція демонстративно самоусунулася навіть від захисту держави перед агресією.

А як без висуванців Майдану? Люди, які активно “засвітилися” на ньому, теж кандидують. Це лідер “Правого сектору” Дмитро Ярош і одна з керівників медицини Майдану Ольга Богомолець.

Насамкінець, і таке, на жаль, їхнє нинішнє місце в політикумі, — про старі національно-де-

мократичні сили. На вибори йде голова Народного руху України Василь Куйбіда, теж за рішенням суботнього з'їзду партії. Чому ж кандидує і так званий голова так званої УНП Олександр Клименко? Чому “так звані”? Усі пригадують травневі з'їзди обох партій, коли нарешті об'єднався розколотий свого часу Народний рух. До речі, днями минає 15-та річниця розколу, про що в суспільстві якось призабули, а дехто волів би не згадувати і не аналізувати той самотогром націонал-демократії. Так-от, торік у травні Українська народна партія ухвалила на з'їзді рішення про саморозпуск і влиття в Народний рух України — іншого механізму об'єднання наше законодавство не має. У наступні місяці відбулася перереєстрація членів обох партій, об'єднання їхніх структур. Аж раптом у жовтні самотіквідована УНП, тобто її частина, проводить так званий “другий етап” з'їзду УНП, хоч у травні про жодні “етапи” не йшлося. І цей “етап” анулює рішення травневого з'їзду про об'єднання партій з НРУ і заявляє, що УНП існує і далі. Кому був потрібен цей проект, покаже час. Нинішнє балотування голів як продовження нікчемного балотування лідерів обох частин розколотого Руху 1999 року, а особливо голови УНП 2010 року, схоже, майже поставить крапку на старій націонал-демократії.

Чи треба чинити спротив агресії?

Петро АНТОНЕНКО

Позиція нової української влади виявилася такою: тактика “пасивного опору”, щоб уникнути провокацій і відкритого збройного конфлікту. Час розсудить і покаже, чи правильно була ця стратегія. Поки що запитання залишилися.

Чи ж був наказ нашим військовим чинити збройний опір окупантам? Під окупантами можна розуміти і кримських сепаратистів, які захопили парламент, а згодом і російських військових. Командири українських частин у Криму заявляють: наказу стріляти не було. Натомість після першої жертви кримської війни — бівівства нашого військового по-

Крим окуповано. Він був і залишається юридично територією України, що очевидно для всього світу, але де-факто наша держава втратила контроль над нею. Коли поверне і як — це надважливе й окреме питання. Зараз про інше — чи треба було чинити спротив агресії? Тобто, збройний опір кримським сепаратистам і прямій агресії Росії?

заминулого тижня, голова Верховної Ради (він же — в. о. Президента, тобто і в. о. Верховного головнокомандувача) Турчинов чітко заявив: армії дано наказ застосовувати зброю. Дослівно це повторив і тодішній в. о. міністра оборони адмірал Тенюх. Що тут незрозумілого? Термін “застосування зброї” має одне трактування — стріляти. По кому? По тих, хто нападає на збройні сили? Що таке напад? Не кажучи вже про входження на територію військо-

вої частини, погром складів, арсеналів, роззброєння військ. Напад — це навіть блокування воріт частини. Це чітко сказано і в армійських статутах, які є законом прямої дії для військовиків.

Здача Криму у військовому плані спонукає серйозно задуматися над станом Збройних Сил української держави.

Зараз дещо ідеалізують наших військових у Криму. Але не варто забувати, що дві третини з них не просто відмовилися зали-

шитися в армії України чи бодай піти у відставку, а перейшли в армію РФ. І на випадок, не дай Боже, війни, стрілятимуть в українських військових, своїх недавніх однополчан. А поки що нахабно, на телекамеру, спляють свій український паспорт.

А щодо нашої зброї, то вона не провалилася крізь землю, що було б гірше, а перейшла в руки Росії як воєнний трофей переможця війни, якої начебто ж не було. І вже розвернута проти України. Чого варта ганебна ситуація, коли один з останніх наших кораблів, який хотів прорватися в Україну, переслідували російські кораблі, який хотів прорватися в Україну, переслідували російським прапором корабель, над яким ще за два дні до цього майорів український прапор.

Час розсудить. Але варто хоча б усвідомити, яку військову міць ми втратили в Криму і яка вже спрямована проти України. Чи повернемо ми хоч щось із цього (як й іншу величезну державну власність)?

Ось короткий уривок зі звернення Анатолія Гриценка до Юлії Тимошенко від 22 березня. Йдеться про втрачене (колишній міністр оборони, очевидно ж, знає, про що говорить):

“Ви хоч усвідомлюєте, про що йдеться? Бойові кораблі з ракетним, артилерійським, міним і торпедним озброєнням, кораблі управління і забезпечення, війська берегової оборони, морська піхота, база підготовки морського спецназу, морська авіація (бойові й транспортні літаки і вертольоти, аеродроми), бази, причали і логістика підтримки морських операцій, склади і арсенали озброєнь (зокрема унікальні — в горах, на великій глибині), захищені від ядерних ударів), ракетні комплекси берегової оборони, навчальні бази і полігони, бойова винищувальна авіація (літаки, ракети, аеродроми), комплекси радіотехнічних військ, зенітно-ракетні комплекси протиповітряної оборони, командні пункти авіації і сил ППО, танки, бронетранспортери, бойові машини піхоти, артилерійські системи, переносні зенітно-ракетні комплекси, гранатомети, всіх видів стрілецьке озброєння, інженерно-саперна техніка, системи зв'язку, сили і засоби розвідки, зокрема стратегічного для країни значення, багато-багато чого іншого... Це Ваш подарунок Путіну на десятки мільярдів доларів?!”

● ВАШЕ ЗАПИТАННЯ — НАША ВІДПОВІДЬ

Воєнна агресія Росії проти України та Криму принесла населенню півострова безліч проблем: не лише політичних, економічних, соціальних, а й гуманітарних. Ці проблеми турбують не лише кримчан, а й усіх українців. Про одну з них із тривоگوю пише наша читачка.

Шановні друзі!

Що буде з Сімферопольською українською гімназією — уявіть собі зараз стан її вчителів, учнів, батьків? Що буде з українськими школами, осередками культури, просвітницькими центрами, музеями (Лесі Українки, С. Руданського і т. ін.), якщо за українську мову там викрадають і вбивають?

Що буде з вищими навчальними закладами, які належать Україні? Що буде з тими, хто творив, плекав, відстоював газету “Кримська світлиця”? Це ж десятки журналістів, просвітян!

Треба негайно це вирішувати, братися до дії. Виходити з того, що наші українські люди в Криму за-

Врятувати і зберегти

раз в умовах фашистської окупації. Тому напрям дії такий: “Врятувати і зберегти”. Встановлюйте з людьми хоч який-небудь зв'язок. Дізнавайтеся, чим допомогти їм зараз. Готуйте тут приміщення для біженців і, можливо, для цілих установ! Якщо наші військові частини покинуть Крим (“...Сьогодні наші войска покинули...” — пам'ятає голос Левітана?), то там почнеться вакханалія окупантська + люмпенська + кримінальна. Українців чекає не просто безправ'я, а вибір між фізичною смертю, втечею на материк чи еміграцією, свідомою відмовою від своєї нації (зреченням, перекинутим, відступництвом).

Думаймо про наші мистецькі цінності. Що з ними станеться в Криму, хто їх загарбає, хто їх нищитиме зі звирячою насолодою, бо все це — роботи славетних вишивальниць, народні інструменти, картини — “бандеровское”?

З повагою
О. В. ВАЛОВСЬКА,
м. Вінниця

Ми зв'язалися з директором української гімназії в Сімферополі Наталією Руденко. Гімназія поки працює, саме її майбутнє під питанням. Наталія Іванівна прокоментувала ситуацію так:

— Коли нас збирають на засідання, чітко не розповідають про наші перспективи. До кінця навчального року працюємо так, як і раніше. У Сімферополі було 60 російських шкіл і одна українська. Нині залишається той самий розклад. Хотілося б думати, що гімназію залишать і вона працюватиме й надалі. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим обіцяє, що вона існуватиме. Але статут і печатки в червнї перероблять.

Ще знаємо, що зовнішнього незалежного оцінювання не буде. І українські атестати не видаватимуть. Наших дітей, які побажають, Україна бере на навчання поза конкурсом.

Просвітяни Луганщини допомагають українському війську

Цьогорічні Шевченківські дні проходили на тлі безпрецедентних агресивних дій Росії проти оновленої Української держави. Ще наприкінці лютого московські інтервенти розпочали неоголошену окупацію Криму, що призвела до втрати контролю Україною над півостровом, а 1 березня Кремль ухвалив сумнозвісне рішення про фактичну підготовку воєнних дій. Упродовж наступних тижнів ускладнювалася ситуація біля східних кордонів нашої держави, зокрема й довкола Луганщини. Про це свідчать численні провокації й відверті акти насильства, вчинені ватажками сепаратистських угруповань, серед яких особливою бруталністю й цинізмом відзначається розгром ювілейного Шевченківського віча біля пам’ятника Великому Кобзареві в центрі Луганська, плюндрування української національної символіки та побиття активістів-патріотів.

Із призначенням нового керівництва СБУ області справ почав поступово покращуватися: заарештовано й відправлено до Києва з метою проведення слідчих дій керівників і нахненників луганських сепаратистів — Клінчаєва та Харитонов. Сьогодні у центрі Луганська залишилося лише кілька наметів “антимайданівців” під триколорами та прапорами КПУ, ПСПУ та місцевих проросійських шовіністів. Але про остаточну нормалізацію обстановки говорити зарано. Ось і 29 й 30 березня, коли вся Україна вшановувала славу пам’ять Небесної Сотні, у Луганську проросійські сили, вивісивши понад тисячу “тітушок”, зокрема белгородських і воронезьких гастролерів, учинили черговий шабаш біля пам’ятника Т. Шевченкові, вчергове підбурюючи місцеве населення до сепаратистських дій.

Прикметною обставиною сьогодення для Луганщини стала концентрація на її теренах численних військових частин Збройних Сил України, покликаних боронити кордони нашої держави в цей складний для неї час, які беруть участь у всеукраїнських військових навчаннях “Весняна злива”. Після понад двадцяти років хронічної неувagi з боку влади до українського війська бойова готовність наявних частин до відсічі агресії та патріотичний дух воjakів — просто вражаючі. Але заходів держави для забезпечення нормальних умов життя військовиків, що перебувають у прикордонних районах, недостатньо. Тому до активної допомоги армії взято долучилася громадськість. Не стала винятком і Луганщина, чимало мешканців якої багаторазово переказували SMS на номер 565, а крім того, триває ціловий збір коштів, речей і матеріально-технічного спорядження на підтримку військовиків, що тимчасово дислокуються на теренах області. Провідна роль у цій благодійній акції належить місцевим просвітянам. Члени Правління обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”, актив сватівських, нижньодуванських, сіверськодонецьких, стахановських, старобільських, новопсковських просвітян неодноразово відвідували військові частини, які цими днями перебувають у прикордонній смузі від Мілового до Троїцького (від Ростовської до Воронезької області Російської Федерації), щоразу відвозячи зібрану громадською допомогою. На цей час, за неповними підрахунками, закуплено й відправлено теплих речей, продовольства, предметів особистої гігієни, обмундирування, паливно-мастильних матеріалів, технічного устаткування, медикаментів і вітамінної продукції, різноманітного спорядження на суму понад сто тисяч гривень. Просвітяни також передали воїнам листи підтримки від української патріотичної молоді.

На тлі масового руху допомоги українському війську сепаратистські сили на Луганщині дали протидію священній справі оборони Вітчизни від російських зазіхань. Відпрацьовуючи ідентичні гроші, промосковськи налаштовані громадяни (які в народі отримали влучну назву — “колардські жуки”) намагалися блокувати під’їзди військовиків до місць тимчасової дислокації, проводити так звані “народні референдуми”, закликали не коритися новій владі, очікувати повернення

Просвітянський актив на зустрічі з командуванням військової частини

кримінального злодія, а для них — усе ще президента Януковича, сіяти серед населення страх перед появою так званих “фашистів” і “бандерівців”, переконувати, що на Луганщині жодної України не було й не буде, а ця земля буцімто одвічно “русская”. Ці провокатори досі ходять по Луганську з “триколорами” сусідньої держави, розповсюджуючи байки про агресивність, пиятику і грабіж-

ництво, які нібито царюють серед наших військовиків та загалом українських патріотів. Тим самим вони переносять власні гріхи “із хворої голови на здорову”. Проте сьогодні дедалі більше луганців усвідомлює, хто є хто, та не піддається закликам недолугих авантюристів. Їхні збіговиська, які на початку березня налічували до тисячі осіб та були здатними захоплювати державні устано-

ви й зривати державну символіку на них (чим сепаратисти, власне, й займалися), тепер за інерцією збирають не більше 200—300 шанувальників “білокам’яної”.

Серед найактивніших учасників акції допомоги війську на Луганщині — голова обласного просвітянського об’єднання Володимир Семистяга та члени Правління Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” — настоятель храму “Царя Христа” УГКЦ м. Луганськ, просвітянин о. Михайло Юцишин та редактор програм обласного державного радіо, кавалер медалі “Будівничий України” Валентина Кушніренко. Саме стараннями пані Валентини на радіохвилях Луганщини вийшов в ефір репортаж із військової частини 93-ї окремої гвардійської Харківської орденів Суворова та Кутузова II ст. двічі червонопрапорної механізованої бригади, нині розташованої на території Марківського району. Зворушливою була розповідь заступника командира з виховної роботи одного з підрозділів цієї частини офіцера Віктора Погорілого про щоденне життя воjakів, труднощі, пов’язані з нелегкою та часом небезпечною службою. Але, поряд із життєвими негодами, ця служба — це ще й військова романтика, пов’язана з виконанням священного обов’язку перед Батьківщиною. Воjаки цієї частини приїхали з Дніпропетровської, Донецької, Луганської та Харківської областей, де вони постійно дислоковані, а родом вони — з різних українських земель. На 70 % вони — професійні контрактники, решта — воjаки останнього призову строкової служби. Але всіх об’єднує невід-

робний патріотизм і щире бажання захистити Вітчизну в мить небезпеки. Наприклад, Віктор Погорілий — родом із Звенигородського району Черкащини, серця Шевченкового краю.

Вагомий внесок у підтримку морального духу українських воjakів зробив отець Михайло, який привіз і передав військовій частині чимало добірку духовної літератури та окропив свяченою водою військову техніку з тим, щоб їй так і не довелося бути використаною за прямим призначенням.

Спілкування з військовиками вдало доповнила культурно-просвітницька програма за участю митців-просвітян.

Звернення просвітян до мешканців області підтримало чимало свідомих громадян. Серед них — студентська молодь, учителі, медичні працівники, підприємці, колишні військовослужбовці тощо. Серед тих, хто найвагоміше підтримував українське військо, — родини просвітян-науківців Віталія Курила, Володимира Семистяги, Ольги Борисової, Нані Гогохії, Юрія Кисельова, Дори Тимошевської. До справи допомоги армії долучилися й наші земляки, які тепер живуть і працюють у Києві, — серед них старший науковий співробітник Інституту історії НАН України Геннадій Єфименко. Активна життєва та громадянська позиція підприємців Наталії Гайохи, Володимира Криворотька, парафіян УГКЦ та УПЦ КП. Усіх їх об’єднує високе Шевченківське ім’я, оскільки вищу освіту вони отримали в Луганському національному університеті, який носить високе Шевченківське знамено. В університеті розпочинається акція відрахування одностороннього заробітку на потреби українського війська.

Питання безпеки та розбудови Збройних Сил України просвітянський актив порушив перед новопризначеним головою обласної державної адміністрації Михайлом Болотських, який, до речі, сам є учасником бойових дій. Він — ліквідатор наслідків аварії на ЧАЕС, брав участь у складі миротворчих сил у справі встановлення миру на теренах колишньої Югославії.

Просвітяни й надалі співпрацюють з військовиками — доки не буде остаточно усунуто небезпеку Україні з боку агресивного північного сусіда. Їх підтримують усі громадські організації та політичні сили національно-державницького спрямування, а це — запорака того, що українська Україна на Луганщині — попри всі тимчасові труднощі — таки переможе. Водночас вони сподіваються на успішний розвиток перемоги національної революції у своїй державі через проведення президентських виборів, які мають перед усім світом цілковито легітимізувати демократичну владу та забезпечити зміну основ державної політики, яка має служити українському народові, а не кримінально-клановим структурам.

Прес-центр Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

Отець Михайло та заступник командира військової частини Віктор Погорілий

Така нам буде Україна, які у нас будуть серця!

Валентина СИДОРУК,
Іллічівське об'єднання ВУТ “Прогрес” ім. Т. Шевченка,
Одещина

Не потребує доказів той факт, що суспільне життя віддзеркалюється саме в масовій інформації. Людина сприймає процеси і події, які відбуваються в суспільстві, крізь призму ЗМІ й відчуває могутній вплив преси, телебачення, радіо, книговидавничої діяльності. Не випадково ЗМІ вважають четвертою владою після законодавчої, виконавчої, судової. Саме вони формують громадську думку, створюють політико-правове тло і уявлення про доступне та заборонене, моральне й аморальне.

Написала безліч статей на цю тему в різні друковані видання. Перечитую їх зараз — і стає гірко... Українська влада впродовж років нічого не робила для формування національного світогляду в своїх громадян. Чи то пак: **робила** вже своєю бездіяльністю!

Аякже, Товариство “Знання” нам не потрібне.

Маємо 0,5 % українськомовних газет, одну книжку на кожного українця. Важко знайти книж-

Наче чую докори на мою адресу: он агресор на кордоні, треба думати, як захищатися, а вона — про культуру... Так, про культуру, бо це визначальне! Досить уже, наслухалися: “Надо сначала накормить народ”, “кредити”, “інвестиції”, “технології”, “реформи”, “покращення”... Тим часом розумний економіст В. Сікора сказав: “Культура, норма етики, поведінки, сфера мистецтва, сфера освіти, науки — без цього сучасний економічний розвиток неможливий”.

ку для підлітка. Благополучно знищили український кінематограф. Телебачення перетворилося на суцільне ток-шоу.

Наша естрада? “Не формат...” “Голос країни” співає російською, англійською, тільки не українською. То якої ж країни це голос?

Доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач кафедри вищої математики Одеської державної академії холоду Валерій Швець давно писав: “Якщо власного потужного інформаційного поля нема, то держава в небезпеці”.

Аж сьогодні, зіткнувшись з агресією “друзів”, українське суспільство зрозуміло цю небезпеку. І кажуть: “Інформаційну війну ми програємо...” А нам же Костя Затулін ще кілька років тому казав: “Іде боротьба, і не жартівлива, за мову, за віру, за тлумачення минулого і мо-

дель майбутнього України. І за місце Росії в цьому українському майбутньому”. Отже, треба було раніше наполегливо виховувати патріотів України, щоб дати відсіч агресору, а не наступати втісяччю на одні й ті самі граблі. Ось і чую в перукарні: “Як?! Воювати проти Росії? Наші хлопці не будуть стріляти!” Невже не навчили нас нічого століття спілкування з “єдиновірцями?” Ось що сказав Іван Тургенев: “Нас, москвинів, хоч у десяти водах пери, але московського нашого ества не відпереш”.

Такої “п'ятої колони”, як в Україні, сьогодні немає ніде! А ми ще й зараз надаємо громадянство всім охочим, не ставлячи їм жодних вимог. Між тим, людей треба виховувати — від 7-літнього до 70-літнього! Та не “в лоб”, а культурою, мистецтвом. Як учитель, стверджую: до розуму йдемо че-

рез почуття. Не можна нехтувати будь-якою можливістю впливати на почуття людей, які формують патріотизм, людяність, єдність і згуртованість.

Ось приклади. Мабуть, жоден підручник про сталінську добу не викличе такого несприйняття тоталітаризму, як фільм “Холодне літо 53-го”. У фільмі “Вербна неділя” показаний “брежнєвський” період у нашій історії на долях людських — і нема вже байдужих серед тих, хто його подивився. Я опитала багатьох людей. І ніхто не сказав, що там показана неправда, що це все нісенітниця. А серед опитаних були, до речі, симпатичні різних партій, пенсіонери, любителі нахвалювати: “От за Брежнєва добре жили...”

А як впливають на юні душі російські фільми, які окупували наш телепростір? Оті “мат

твою...”, стрільбища, жорстокість, секс, порно. А ось, здавалося б, ліричний фільм про жіночу долю, та аж зашкалює від морального бруду й людської не порядності. Зрада, підступність найближчих людей — б-р-р... Негайно треба відроджувати український кінематограф! Нам є про кого писати й що показувати.

Для мене основним мірилом політика завжди була наявність у його лексиконі слова *культура* (мова, віра, освіта, мистецтво, книга). Часто ми бачимо таких?

Слухала всі інтерв'ю з відомими діячами періоду **Майдану**, спрагло вишукуючи в їхніх роздумах відгуки отого слова. І почула — від Святослава Вакарчука — прості, але такі високі слова про освіту, науку, інтелект. “Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрість би була своя...” (Т. Шевченко).

Мені імпонують слова Тетяни Майданович: “Така нам буде Україна, які у нас будуть серця”.

Дуже хочеться, щоб кожен подумав над цим і зробив усе можливе й неможливе, щоб Україна була прекрасною!

Лариса КОПАНЬ,
письменник, директор “Університетського видавництва ПУЛЬСАРИ”

Бог дає людині земне життя разом із спромогою гідно його прожити. А помічні орієнтири для цього — Десять Божих Заповідей.

Коли ж земні владці вирішують, що ті Заповіді не для них, а рай собі вони збудують тут і зараз коштом безмовних і безправних “рабів отих німих” — постає Майдан як мирна акція громадянської непокорі, як прагнення відстояти свою людську гідність. Тільки ж захланні поводири не терплять непокорі плебсу, глухі до покликів розуму.

Їхньому жаргону співзвучні переконливість кийка і мова снайперської гвинтівки.

Отак старовинні київські пагорби й вулиці в грудні 2013 та на початку 2014 року окропилися кров'ю романтиків, які ще вірили в людську здатність домовлятися, розумітися. Понад сотню вбитих, понад тисячу скалічених, до яких смерть приходить ще й нині, і мільйони зневірених у владі.

Страшні факти, страшні слова, які не стають прийнятнішими від шоденного, шохвилинного спогадування їх. Біль за втраченню близькою людиною не меншає від усвідомлення, що таке ж горе спіткало сотні інших родин.

Але я не про психологію болю. Я про феномен визрівання ситуації, коли майдани, вбивства, війни стають *можливими*.

Журналісти оприлюднили фрагмент телефонної розмови Ангели Меркель з Обамою, у якій нібито прозвучали слова Меркель: “Володимир з глузду з'їхав”... Мається на увазі її оцінка розпочатої Путіним окупації Криму. Навіть якщо й не були сказані такі слова, хіба не виникла у вас подібна думка і про початок війни Росії з “меншим братом”, і про наказ нашого колишнього президента стріляти в своїх же людей? А нестримне прагнення багатства — чи це не ознака психічного розла-

Тест на лідерство

ду в людини? Психічно хворих не допускають до газових плиток із побоювання лиха. А хіба керівник держави не повинен бути під постійним наглядом психіатрів, а не лише терапевтів?

Де та перепона, що не дасть хворому очільнику зібрати свою “палату № 6”. Історія щедро демонструє зв'язок вождизму й психопатії (“біснுவатий” Гітлер, кривавий Торквемада, цар Іван Грозний, “батько всіх часів і народів” Йосип Сталін, — список продовжити самі), що в устах поета Володимира Висоцького це переплалося в формулу: “Настоящих буйных мало, вот и нету вождаков”.

Що ж має стати засторогою до перетворення “маячні” на “політику”? Як унеможливити ситуацію, коли увішаний регаліями психопат керує державою, а талановиті, здорові люди сидять у психушках?

Де той важіль, з допомогою якого люди, помітивши явно нездорові нахили керівника, можуть вчасно замінити його, не чекаючи, поки друзі з палати № 6 “користі ради” й “інтересу для” перетворять кожне вікно у вогнище в заграду з шлангом, з якого, не важливо, що, аби справно капало. А щоб хтось не здумав перешкоджати “медозборам”, зорганізують далеко не “потішні війська”. Ви скажете, що є Закон, Конституція, Право... І таки правду скажете. Але ж не спрацював Закон в Україні. Не спрацював він і в Росії.

У нас вибухнув Майдан, як вибухає киплячий казан від високого тиску, спричинений неадекватністю президента, ворохобним державним механізмом, продажними судами й кишеньковою прокуратурою. Пам'ятаєте, як від детонації вибухали старі снаряди на складах Ново-Богданівки? Отак вибухнуть майдани в Росії, причини ж бо для цього на наших теренах однакові (“...з глузду з'їхав”).

А чи можна уникнути кривавих катастроф, спричинених су-

то “людськими” якостями першої особи, поставленої ніби й із доброї волі виборця на вершину державної піраміди? Можливо, нам, таким освіченим і прогресивним, варто повернутися до вивчення устрою первісного ладу?

Під іншим ракурсом приглянутися до Звичаєвого права?

Традиційне заклинання: “наші закони хороші, треба їх тільки виконувати” звучить, як на сьогодні, не вельми переконливо. Бо, як кажуть: “не час і не місце” для такого твердження. Але на що вже точно час — розробити й оприлюднити Закон, короткий, як удар гонга, і такий же зрозумілий, Закон, що не дозволить негідній людині залишатися на Олімпі, хоч би як зручно вона там умостила. А головне, виписати рецепт попередження хвороби, як це роблять фахівці з ракових захворювань. І потребують той рецепт не тільки в нашій державі.

Скажете, а хто це зробить? Хто наважиться додати до існуючих у світі Законів ще один, бодай на два-три речення, Закон, що гарантуватиме присутність у диспетчерській кімнаті держави, біля пульту ідеологічного й збройського, людини мудрої, яка понад усе матиме *загальні* інтереси. А головне — адекватної особи.

Для тисяч людей, пов'язаних із ядерною фізикою та атомною енергетикою, обов'язковими є щоквартальні медичні огляди з психіатричними комісіями включно (“Експлуатація циклотронів, бетатронів, лінійних прискорювачів та інших прискорювальних установок” п. 35, *нормативної бази “Перелік робіт із підвищеною небезпечністю”*). А для першої державної особи?..

Звичайно, не просто розробити, а головне, впровадити такий Закон. Але потреба очевидна. Цілком можливо, що цей автор-юрист заживе слави Джордано Бруно. Важливо тільки, щоб його дочасно не спалили.

Потрібен високий дух патріотизму

До 15-х роковин загибелі В'ячеслава Чорновола

У перші місяці року громадськість вшанувала трьох видатних діячів українського національно-визвольного руху з нагоди ювілейних дат: 175-річчя від дня народження Павла Чубинського, 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка і 15-х роковин загибелі В'ячеслава Чорновола. Трьох великих українців зв'язує схожість долі, те, що вони самовіддано боролися за волю України, за національне і соціальне визволення народу.

Анатолій КОВАЛЬЧУК,
голова Бориспільського об'єднання “Прогрес”

За український патріотизм усіх трьох жорстоко покарала окупаційна російська влада. На багато років їх запроторили на чужину. Проте, незважаючи на важкі поневіряння, вони не зламалися.

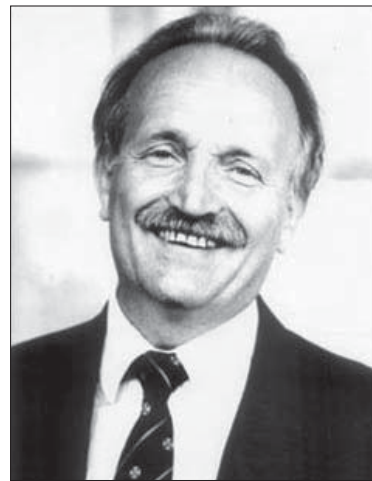
Фактично їх трьох підло вбила окупаційна влада: Т. Шевченко і П. Чубинський померли від важких хвороб, а В. Чорновіл трагічно загинув в автомобільній катастрофі за нез'ясованих обставин. Зауважимо, якими короткими були їхні життєві шляхи: П. Чубинський прожив 45 років, Т. Шевченко — 47, а В. Чорновіл — 61 рік.

Із нагоди 15-х роковин загибелі В. Чорновола згадаємо про нього як про видатного політика й державного діяча. Адже рідна Українська держава, за яку він багато років мужньо боровся, нині під загрозою.

Чорновіл одним із перших серед українських політиків зрозумів, що наш найбільший ворог — імперіалістична Московія. Природний союзник українців у Криму — 300-тисячний кримськотатарський народ. Саме завдяки Чорноволу лідери кримськотатарського народу М. Джемілев і Р. Чубаров за списками Народного руху ставали народними депутатами України.

Чорновіл належав до тих політиків, хто засуджував ядерне роззброєння України.

На жаль, із вини влади історичний для України шанс ми втратили, бо на міжнародному рівні слабких ігнорують. Отож справедливим виявився давній

вислів: народ, який не хоче годувати свою армію, годуватиме чужу.

У нинішній тяжкий час українська влада теж виявилася не на висоті політичної мудрості, набравши багато помилок: не перекрила вчасно кордони з Росією, не перешкодила представникам старої грабіжницько-бандитської влади вивезти з України мільярди доларів. Через відкриті кордони до України з Московії безперешкодно в'їхали десятки тисяч провокаторів, підбурювачів та організаторів антидержавних акцій у південно-східних областях держави. Влада здала ворогу Крим, Чорноморський флот, залишила на поталу москалеві відданих Україні громадян, людей різних національностей — переважно українців і кримських татар.

Причина такої недолугості в діях багатьох нинішніх політиків — відсутність у них героїчного українського, шевченківського і чорноволівського духу.

Разом!

Так голосно грюкнуло горе дверима —
Аж виляск по світу і серцю пішов!
І знову мара зі скляними очима
Римує на снігові “кров” із “любов”.

Учора іше ця підтоптана рима
Жила у строфі про кохання палке...
— Гадали, вона — купина неспалима? —
Регочуть-освистують кулі, кийки...

Я бачу, як падають... В розпачі терпну:
Вірменське хлоп’я, молодий білорус...
Спасителя руку — тремку, милосердну —
Безтямна душа притуляє до уст.

Та несть їм числа! Йдуть завзяті і дужі,
Що разом, укупі — великими є!
...Пильнуйся, мій друже, бо страх і байдужість
По-снайперськи цілять у серце твоє.

Не даймося! Більше терпіти несила.
Лише Перемоги засяє от-от!
Єдина Вкраїна! І “разом ми — сила!”,
Бо разом — один, нездоланний Народ!

Шикуються дні, і шикуються роти
На серця плацдармі, де відблиски гроз.
... До лави тієї, що стала навпроти,
Присунув-примкнув недотепа мороз.

І вмить зайнялося! Йде лава на лаву,
Як сходились в герці кривавім давно.
Душа споглядає ту січу криваву,
Немов найстрашніше у світі кіно.

Якби ж то кіно... Ох, якби ж то, якби ж то...
Душа б невагоміша стала в стократ!
...На шиї епохи — криваве намисто.
І знову — о Боже! — на брата йде брат.

Клич

В собі раба убий! — нам каже нині час.
Леонід Горлач

Не є гріхом в собі раба убити,
Того раба, що кат із нас зробив.
Не є гріхом руйнацію спинити,
І до нових піднятись рубежів.

Не грішним є вторинності зректися,
Протести кинуть до осель вельмож.
Щоб голос твій у снах не забарився,
Ти цю бездушність словом розтривож.

Не бійсь казати все, що наболіло,
Бо завтра мир закреслить чорнота.
Твоє ім’я сьогодні воскресило
Борців загиблих крізь усі літа.

Коли сурма свідомості ударить,
Де запеклася кров твоїх братів,
Щоб мирне небо не закрили хмари —
Неси свій клич у далеч всіх світів.

І знай! — назад не можна відступати,
Зворотний шлях до гибелі веде.
Бо ти — народ, що тьмаві не здолати,
З твоїх вершин одвічність не впаде.

Не є гріхом донести свій супротив,
Щоб наших слів дзвеніли палаші.
Не втраť в собі жаданий волі дотик,
І рабства тінь нащадкам не лиши!

4 січня 2014 р.

Криваве Водохреще

Ну от і все...
Війна розпочалася.
Куди там розуміння й компроміс.
Водохрещем кривавим розлилася
Борня пекуча без усіх завіс.

Ну от і все...
Ми всі на полі бою.
Такий сценарій пише час самий.
Щоб Україна не була рабою,
Вже летється кров у точці вогняній.

Але ніхто крапок не хоче ставить,
Ніхто незборним не закрие рот.
Від боку влади — безлад та безправ’я,
Які ведуть народ на ешафот.

Прости нас, Боже!
То який є вихід?
Уже не жартом увірвавсь терпець,
Щоб не стояло це щоденне лихо —
Не пошкодуймо скривджених сердець.

Війна іде!
Задумайтесь, панове!

Любов ПРОЦЬ. Пліч-о-пліч

На Майдан!

Йду! Сумніве, ти не до речі —
Звідусюди збігається рать!
...В черзі довгій тихенько стоять
До могого наплічника речі.

...Сонце літнє затиснув у жменьку
Дрімотливий старесенький плед,
Що життя у нім жевріє ледь —
Витікає у дірку маленьку...

Як по правді, таки небагато
Тих речей, бо ж я знаю межу.
— Від застуди тебе вбережу! —
Чубом стріпнув часник заповзято.

А йому: — Зазнаватись не треба!
Я, пов’язка, важніша в стократ:
У диму і вогні барикад
Подарую наперсточок неба!

— Ми — супутники геть не согірші! —
Хліб насущний і праведна сіль.
...Як обступить печаль звідусіль —
Порятують улюблені вірші.

То ж і збірку, як пальчик, худеньку,
До Дніпра із собою беру...
Щоб не знудитись в хаті перу —
І його заховаю в кишеньку.

Все. Готово! Розправити крила —
На Майдан! ... Поцілунки рідні...
Мама вслід просльозилась мені
І — хрестила, хрестила, хрестила...

*...Мене ... турбує зростання
екстремізму і вандалізму.*
Азаров

Урок української. Неологізми.
Впихаю вже звично параграф у вушка.
Язык натреновано строчить про -ізви...
І раптом дубіє: на черзі — “тітушка”.

*...Чисельність спецпідрозділів “Грифон”
і “Беркут” буде збільшена ушестеро.*
ЗМІ

Хто їх гукнув у ніч холодну —
Ніхто не знає до пуття.
Біжать одна поперед одну
Голодні кулі по життя.

Ялинка стріпує волоссям...
Даремно: невідчепний щем.
А “птаства” того розвелосся...
І, обіцяють, буде ше.

Та не шербатий гріш чи слава
Відвагу молоду ведуть —
Любов їм сяє нелукава —
До Перемоги стелить путь.

...А хуртовина знавісніла
Крізь зуби зіплені: влучай!
...Де куля серце перестріла,
Стоїть заплакана свіча...

На землю нашу, Богом дану,
Зійде Господня благодать!
Герої наші — Крут, Майдану —
Пліч-о-пліч у борні стоять!

Революційна директива

Забудь, що казав ти: всеу...
День судний навік затям!
Вже куля не кокетує —
Приходить — бере життя.

Забрьохані всі закони —
Не відіпрати жабо.
І правда лиш оборонить,
Прогнавши або-або.

Не бійся тих, що навпроти,
Хто зорі з неба загірб.
Господь труди обмолотить
На радості білий хліб!

сmt Дубляни, Львівщина

Юрій ТІТОВ. Ця душа не відступить

Гуде земля, роздерта вашим злом.
Ця непокора у краплинах крові
Сьогодні йде уперто напролом.

Ісус хрестився у Святім Йордані,
А нас Господь прозрінням охрестив,
І цю лавину —
Це протистояння
Простив із неба та благословив!

20 січня 2014 р.

Народу душа

*Народ мій є, народ мій завжди буде,
Ніхто не перекреслить мій народ!*
Василь Симоненко

У народу душа не камінна,
Але спробуй її поламай.
Хоч гірчить в неї доля полинно,
Та на ній не ростиме курай.

У народу душа не залізна,
Але спробуй її повали.
Рідна мова та зоряна пісня
В ній безсмертям одним зацвіли.

Не шукай ні оман, ані втечі,
Ні повалень, ні втомлень, ні зрад.
Серед різних кордонів і течій
Ця душа не відступить назад.

Бо так суджено Богом єдиним
Не здаватись і темінь долать,
І журботу верби та калини
Сонцем волі без меж осінять.

Той, хто кривдить народову душу,
Робить з неї замулену твань —
Хай повік ані кроку не рушить
До високих її поривань.

В ній усе, що слівцем не сказати,
Не замовчати в плині стрімкім.
Дайте ж їй лебедино літати
Над розвесняним краєм своїм.

Мій народе!
В незгаснім горінні
Спрагло долю довіку верши,
Бо злітає в світі Україна
Лиш на крилах твоєї душі!

10 грудня 2013 р.

Над висотою Божого горіння

Ніхто, крім нас, не зрушить це каміння,
Без нас самих стіна не упаде.
Над висотою Божого горіння
З ниток нескори люд життя пряде.
Щоб одягнути прядиво свободи
І зрозуміти, де насправді тьма, —
Ми в котрий раз назвемося народом
Та все одно позбудемось ярма.
По-іншому уже ніяк не зможем —
На нас планета дивиться уся.
Скресає Дух у серці непорожнім,
І жодна не блукатиме стезя.
Як повінь, що поверхню накриває,
Так наша сила всюди нахлина.
Любов’ю до землі не помирає
Огненна суть міцного стремена.
Зуміємо лишитися на конях,
Яких не зупинити між неволь.
Непереможно сяйвом неповторним
Летять іскрини з наших впертих доль.
Вже не вода, а єдність камінь точить,
І дзвін жаданий стоголоссям б’є.
Веде молитва в мислення пророче,
Де сонце волі вічністю стає!

25 грудня 2013 р.

Не бий!

Не бий народ, бо гріх це непростимий!
Не бий братів — побитим будеш сам!
Провину ту не замаскуєш гримом,
Яка на осуд лишиться часам.

Не бий людей, що мають повне право
Із миром йти та волю захищати.
Не бий нікого — землю не скривавлюй,
Не дай нікому зболено страждати.

Не йди на людство карколомним військом,
Бо сам Господь не вибачить таке.
А може, судний день твій дуже близько,
Як відповідь за скоєння лихе.

Багато Україна натерпілась,
Вдовино стогне, аж здриглася твердь.
Сьогодні це стогнання не спинилось,
Та б’є на сполох — просить щиросердь.

У простір рідний боєм неминучим
Злітає заклик між усіх завій:
Люби братів у мирності рішучій! —
Не бий народ!
Не бий!
Не бий!
Не бий!

Доба повстанська плине за добою,
Щоб всі недолі в мужність перелить.
О, як душі не хочеться до болю
Плачів народних і кровопролить.

8 грудня 2013 р.

Побожності хвилини

Святвечір.
Спокій.
Сподівання.
Дванадцять страв і смак куті.
Заснули болі та страждання.
Душа з Творцем на самоті.

Найперша зірка.
Спомин тихий.
Усе, як є.
Про що гадать?
Моя країна-терпилиха
Повинна черствість подолать.

Бо Він прийшов.
Бо Він явився.
І як душі не калатай —
У Нім одним весь світ відбився.
О, краю мій!
В Хресті палай!

Ніщо думок не половинить.
Справдешній час торкнувся мети.
Різдво.
Побожності хвилини.
Молитва.
Вічність.
Бог і ти.

6 січня 2014 р.

Казимир ЯРЕМА,
просвітянин

У загальну скарбничку

«Внесок Тернопільщини в загальну скарбничку історії «Просвіти» — під такою назвою відбувся обласний семінар просвітян Тернопільщини в читальні-музеї Кременецького райоб'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка.

У своїх виступах почесний голова об'єднання «Просвіти» Богдан Головин, секретар об'єднання Анна Савка, член правління Едіта Мочевус, просвітянка-поетеса з Тернополя — Нелі Крем'янчанка, голова Кременецького райоб'єднання Лілія Слєдзінська, просвітянин із Кременця — Богдан Павликевич, представники Тернопільського району — Казимир Ярема, Шумського району — Олена Ходюк, голова осередку «Просвіти» с. Горинка Кременецького району Микола Уданович та інші розкрили історичні передумови виникнення «Просвіти», її роль у вихованні національної свідомості, у боротьбі за здобуття Україною незалежності та необхідність активізації роботи просвітян сьогодні у боротьбі за утвердження української України.

«Просвіта» виникла в час, коли в результаті багатовікової бездержавності українці були на грані втрати своєї національної ідентичності. Тодішня окупаційна влада царської Росії і панської Польщі всіма засобами викоринювали в українців національну свідомість, намагалися стерти з народної пам'яті навіть слова *Україна* і *українець*. Москва Україну називала Малоросією, а українців — малоросами. А українців Західної України називали русинами.

Велике значення для пробудження національної свідомості українців мала поява української національної інтелігенції, зокрема творча діяльність Івана Котляревського, Тараса Шевченка, «руської трійці» — Маркіяна Шашкевича, Івана Могилевича, Якова Головацького.

Набагато кращі умови для розвою національної ідеї, освіти й культури мали українці Галичини, яка згідно з поділом Польщі 1772 року увійшла до складу Австрійської імперії. У цих умовах у Львові 8 грудня 1868 року старанням народолюбів, переважно студентської молоді, було створено товариство «Просвіта», мета якого — здійснювати освіту селян та інших верств українського населення, боротися за українську мову, культуру, об-

стоювати окремішність українського народу і право українців на свою державність. «Просвіта» поширилася спочатку в Західній Україні, а пізніше на всіх етнічних землях українців.

У селі Біла, що неподалік Тернополя, 1884 року засновником і багаторічним керівником «Просвіти» був священник УГКЦ Авмросій Крушельницький — батько славнозвісної Соломії Крушельницької. Він організував у селі читальню «Просвіти», хор, захищав права селян.

Осередки «Просвіти» виникли тоді в багатьох селах і містах Тернопільщини. На Борщівщині перший осередок «Просвіти» створено 1884 року в Скалі-Подільській, і незабаром він став найбільшим за кількістю учасників у всій Галичині (понад 600 членів) — завдяки праці засновника, греко-католицького священника Келестина Костецького та його наступників.

У Козівському районі один із перших осередків «Просвіти» був у селі Денисів, створений завдяки старанням священника отця Вітушинського і директора місцевої школи Блажкевича.

Пізніше (1918 р.) було створено осередки «Просвіти» на Волині. Засновниками першого товариства «Просвіти» в Кременці були В. Дорошенко, В. Кавун, подруги Вітенків, Б. Козубський, С. Яків, С. Жук.

Просвітяни створювали аматорські гуртки, ставили концерти до дня народження Тараса Шевченка, українські вистави, вертепи на Різдво та ін. За кошти, зібра-

ні з концертів і вистав, а також жертви мешканців сіл і міст силами громади будували хати-читальні, Народні доми, створювали бібліотеки. При «Просвітах» виникали і діяли товариства «Рідна школа», «Січ», «Союз українців», «Сільський господар», «Каменярі» та ін. При Народних домах «Просвіти» існували крамниці, позичкові каси та інші спілки.

Напередодні Першої світової війни «Просвіта» Галичини мала 77 філій, 2944 читальні, майже 200 тисяч членів, зокрема на Тернопільщині осередки «Просвіти» діяли в 75 % населених пунктів. Під час тимчасової окупації Галичини 1914 року московсько-царська влада здійснила погром товариства «Просвіта». По-варварськи знищували українські книжки, читальні, Народні доми. Наприклад, у селі Острів, недалеко від Тернополя, спалили Народний дім і бібліотеку «Просвіти».

Переслідували й арештовували просвітян, заборонили українську пресу, закривали школи, друкарні, церкви примусово переводили на Московське православ'я, а греко-католицьких священників та просвітян вивозили на заслання в Сибір.

Після окупації Західної України Польщею «Просвіту» заборонили і відновила вона свою діяльність лише 1921 року. Однак окупаційна польська влада неприхильно ставилася до діяльності товариства. Особливо жорстоко вона розправлялася з просвітянами під час пацифікації (акція втихомирення українського народу 1930 року). Так, с. Прошова Тернопільського району під час проведення фестину було оточене загonom польського війська, яке жорстоко побило багатьох учасників, особливо голову осередку «Просвіти» Павла Гарника. У селі Денисів Козівського району прилюдно покарали палицями голову «Просвіти» поетесу Іванну Блажкевич. У селі Багатківці Тербовлянського району польська поліція жорстоко побила голову осередку «Просвіти» греко-католицького священника Євгена Мандзія, який від цих побиттів через півроку помер. Подібні акції були майже у всіх селах і містах Тернопільщини. Під час цієї акції знищили багато читалень, бібліотек, Народних домів.

1939 року осередки «Просвіти» діяли у 85 % міст і сіл Тернопільщини. Коли прийшли московсько-більшовицькі окупанти, «Просвіту» заборонили, пограбували і знищили, а багатьох активних просвітян заарештували, знищили або заслали в Сибір на каторгу.

Під час німецької окупації «Просвіта» відновила діяльність,

але ненадовго. 1944 року з приходом більшовиків «Просвіту» було піддано новій хвилі нищення. У той час арештували керівників осередків «Просвіти» села Прошова — Павла Гарника, із села Йосипівка — Богдана Ярему (Тернопільський район), які загинули в концтаборах Воркути, а їхні сім'ї вивезли на заслання. Така доля спіткала й десятки тисяч просвітян Тернопільщини.

«Просвіта» припинила свою діяльність на теренах України на 45 років, але діяла в українській діаспорі. «Просвіта» виховала сотні тисяч патріотів, героїв, які боролися і віддавали життя за незалежність України в лавах українських Січових Стрільців, УГА, армії УНР, в лавах ОУН—УПА.

22 листопада 1988 року, в часи перебудови, в актовому залі Тернопільського педінституту провели установчі збори Товариства української мови ім. Тараса Шевченка, яке пізніше перейменувало у ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка. Головою ТУМ тоді став професор Роман Гром'як. 1988—1989 років осередки ТУМ утворилися майже в усіх містах і селах Тернопільщини.

Багато добрих справ для відродження української держави зробили члени Козівської «Просвіти» (голова Дмитро Федик), Борщівської (голова Петро Довгошій), Кременецької (голова Лілія Слєдзінська), просвітяни с. Жуків Березанського району (голова Василь Подуфалій), села Острів Тернопільського району (голова Казимир Ярема), села Біла Тернопільського району (Степан Проць, Василь Проць, Володимир Дідик, Богдан Палуб'як та інші).

Просвітяни Тернопільщини разом із членами інших національно-патріотичних організацій брали активну участь у всіх акціях за відродження Української держави: встановлювали і освячували синьо-жовті прапори, насилали символічні могили-пам'ятники «Борцям за волю України», брали участь у мітингах, поїздках на Січ, у Київ, перейменовували вулиці, відновлювали українські традиції, звичаї, культуру.

Беремо активну участь у боротьбі за українську Україну, зокрема в Помаранчевій революції, у Євромайдані. Ведемо просвітницьку роботу, спрямовану на формування національної свідомості, особливо у молоді, збереження і розвиток української мови, культури, звичаїв і традицій, відродження духовності.

Шановні народні депутати!

Уже кілька тижнів на південно-східних теренах нашої держави триває антиукраїнський фарс-шабаш: навчені українофоби намагаються розгорнути фальшиву істерію і братовбивче протистояння, імітуючи страх перед загрозом бандерівської хунти.

Вам, як і всім, відомі і масштаби, і деталі цих подій. Але навряд чи ви знаєте повну правду про істинну мовну ситуацію, що склалася на Донбасі і зокрема в нашому північному місті після ухвалення чечетовською більшістю провокативного закону «КК» про засади мовної політики партій регіонів, який тільки заохотив натхненників викоринення нашої державної мови.

Про це свідчить хоча б такий наочний приклад: 2013 року після ремонту приміщення краєзнавчого музею на його фасаді з'явилася лише одна відновлена вивіска російською мовою. І будьте певні — про українську во-ни не забули. То що, нам забути

Наша толерантність неефективна

це нахабне свідчення зневаги до 250 тис. українців Маріуполя?

І не встигли ми порадіти і подякувати з приводу скасування згаданого квазізакону «Про засади», аж тут не лише шквал протестів та політичних спекуляцій, а й така принизлива готовність парламентарів визнати свою «помилку» — недолугість і законодавчу безпринципність: «вибачте нам, дорогі українофоби та шовіністи, якщо вам не сподобалася наша турбота про вшент зросійщених вами братів наших лівобережних, то «як наша не в лад, то ми з своїм назад».

А хто й коли згадав про нас — автохтонних українців, змушених послугоуватися окупаційною мовою, якої ще й сьогодні нащадки 25-тисячників Троцького і Леніна, котрі не спромоглися вивчити нашу мову, навчають наших дітей і онуків мови московської в дитсадках і школах. Чи не через це в Україні 5

млн українців вважають рідною мовою російську? Хто пояснить, яка була потреба в цьому законі? Кому не вистачало російської мови в регіонах? Цей закон ще більше утвердив одномонію на зросійщених територіях. Хіба приклад «двомовної» Білорусі не був пересторогою? (минулого року білоруською мовою в республіці видано 2 % книг).

Вважаємо необхідним лаконічно викласти перелік проблем, котрі є доказовими фактами порушення наших конституційних прав:

1. Раніше зупинки в міському транспорті хоч іноді оголошувалися державною мовою, а зараз — лише російською.
2. Квитанції комунальних служб надходять лише російською.
3. Місцевий кабельний оператор «Формат» не транслює український телеканал «Культура».
4. Російськомовною продукцією забиті книжкові магазини та газетні кіоски.

5. Немає жодної українськомовної місцевої газети.

6. Усі українські телеканали транслюють російськомовні фільми, супроводжуючи їх українськими титрами, що є знущанням над титульною нацією.

7. Невже так важко місцевому російськомовному театру хоч раз на рік поставити виставу українською мовою?

Шановні наші обранці!

Наша толерантність і витримка неефективні.

Перелік проблем не повний, хоча й типовий для всіх регіонів ще й досі — біло-блакитного підпорядкування. Це наша концентрована міні-програма для комісії ВР, яка зараз оперативно має сформулювати основні засади справедливої мовної політики в Україні (з вимогою обов'язкового знання і використання державної мови всіма посадовими особами та службовцями).

І найголовніше: не обрізайте за-

кон — не позбавляйте розділу про відповідальність за його порушення чи невиконання. Бо то не закон, якщо його виконувати не обов'язково.

Із повагою учасники Шевченківського свята
І. Молчанова, Зайцев, Плєсєвичевський, Л. Гудз, В. Гордієнко, І. В. Вінський, В. Ф. Козлікін, О. В. Локоть, Л. С. Плєстачевская, В. В. Дьяченко, Л. А. Єлагіна, Т. Н. Макарова, М. В. Давиденко, О. В. Чуніхін, Н. В. Мандрико, В. С. Вердибоженко, А. М. Данилків, В. І. Амброшук, З. Г. Гук, Л. Д. Савінова, Л. В. Козлікіна, Г. М. Захарова, О. В. Корчака, О. В. Суботін, Тищенко, І. О. Денисенко, С. А. Піддубний, Г. Н. Кравчук, В. Я. Антошко, Ф. С. Казимиров, Г. І. Котікова, Р. О. Козуб, А. Д. Муравйов, К. М. Манишевата, Г. А. Александрова, Н. Ю. Умриш, Є. В. Корабльов, В. П. Джубага, В. І. Коноп-Ляшко, М. К. Ворожбит, А. М. Мороз, В. І. Чорний, Г. О. Шмат, М. В. Уколова, Ю. А. Салама, Л. М. Старочевська, В. О. Коскін

Михайло ПОЛІЩУК,
генерал-майор, доцент, Науково-дослідний інститут Державної прикордонної служби України

«Батьку отамане кошовий...»

Народився Яків Кухаренко під Катеринодаром, у станиці Медведівська 1800 року в родині чорноморського козацького старшини Герасима Кухаренка, учасника штурму Очакова, Кілії, Ізмаїла, Аккермана, Бендер, розгрому турецької армії за Дунаєм, під містечком Мачин. Походив він із давнього запорізького козацького роду, тому маленький Яків виховувався в українському козацькому дусі. Оскільки батько був військовим, то й син пішов його шляхом. Навчався молодий Яків Кухаренко у Катеринодарській козацькій військовій гімназії. У 15 років майбутній генерал розпочав службу рядовим козаком, а згодом отримав старшинський чин. Перші нагороди свої він отримав за бойові дії під час російсько-турецької війни 1828—1829 років, зокрема, відзначився під час облоги і здобуття турецької фортеці Анапи, зажив собі слави людини хороброї, кмітливої і доброзичливої. А ще багатьох козаків, котрі знали Якова Герасимовича, дивувало його захоплення звичаями, традиціями, народними піснями та думами України; прагнення самому писати літературні твори.

1831 року утворилося Азовське козацьке військо, згодом його отаманом обрали Якова Кухаренка. Невдовзі азовських козаків почали переселяти на узбережжя Чорномор'я (Кубані). З ними Кухаренко повернувся у рідні місця. 1853 р. очолив Чорноморське козацьке військо.

1861-го за наказом генерал-майора Якова Кухаренка сфор-

мували та відрядили до Польщі для придушення антиросійського повстання два кінні козацькі полки та один козацький піший полк. Цього ж року закінчилася багаторічна та кровопролитна Кавказька війна. Непокірних горян було остаточно поневолено, багато хто з гірських ватажків присягнув на вірність російському царю. Незгодні були змушені залишити свої землі та піти за кордон на територію Османської Туреччини. Згодом російське військове командування вирішило переселити частину чорноморських козаків на нові землі з метою створення нової кордонної лінії та її охорони. Наказом отаману Чорноморського козацького війська генерал-майору Кухаренку доручили здійснити це вкрай непопулярне серед козаків рішення. Російське командування розраховувало на його високий авторитет бойового та шанованого генерала. Це доручення вкрай нашкодило старому отаману — у нього з'явилося

Україна у рік 200-літнього ювілею Великого Кобзаря мусить згадати і гідно вшанувати тих, кого Тарас Шевченко називав своїми “...щирими, добрими, нелицемірними друзями”. Серед таких — Яків Герасимович Кухаренко — Наказний отаман Чорноморського Козацького війська, генерал-майор, український письменник і етнограф, до якого у своїх листах Тарас Шевченко звертався не інакше, як “Батьку отамане кошовий”, “друзе мій єдиний”.

багато ворогів і серед заслужених ветеранів, і серед молодих козаків, які не бажали залишати рідні домівки. Серед обурених козаків зріло невдоволення, яке час від часу загострювалося та погрожувало перерости у відкритий збройний виступ. Наказний отаман ледве стримував чорноморців від цього небезпечно кроку, використовуючи весь свій вплив та авторитет. Але напруження у чорноморських станицях зростало і згодом старий генерал став жертвою підступної зради.

20 вересня 1862 р. генерал-майора Якова Кухаренка викликали у службових справах до Ставрополя. Дорогою на його конвой напали давні вороги генерала — горяни. Те, що це була зрада, не викликає сумнівів. Генерал вирушив у дорогу вночі, не подбавши про надійну охорону, з ним було лише двоє козаків. Напевно, він вважав, що на рідній території йому нічого боятися. Під час нерівного бою наказного отамана чорноморців тяжко поранили та захопили у полон. 26 вересня Яків Кухаренко помер від ран у віддаленому аулі під містом Майкоп. Тільки через деякий час родина Якова Герасимовича за великі гроші, взяті у борг, змогла викупити його тіло та поховати на

цвинтарі у Катеринодарі. Через 33 роки його прах було перенесено на кладовище Воскресенського храму. За радянських часів храм був зруйнований, а кладовище знищено.

Так намагалися зруйнувати пам'ять про видатного козацького отамана Якова Герасимовича Кухаренка. Але неможливо знищити у пам'яті народній образ справжніх героїв. Вони залишаються у його думках, піснях та віршах назавжди. Про поневолення Якова Кухаренка горянами та його смерть козаки склали кілька пісень.

Знайомство Тараса Шевченка з Кухаренком відбулося 1840 або 1841-го року в Петербурзі у колі літераторів, переважно родом з України. Розповіді Якова Герасимовича про буремне, сповнене небезпек і подвигів життя нащадків славетних козаків-запорожців на Кубані щиро зацікавили Тараса Шевченка. Він загорівся бажанням відвідати Чорноморську кордонну лінію, яку називав “козацька Україна-Чорномор'я”, щоб душею доторкнутися до козацької волі. Знайомство переросло у творчу й людську дружбу. Про це свідчить, наприклад, те, що Яків Кухаренко домігся, щоб таганрозька театральна трупа поставила в театрі Ростова-на-Дону п'єсу Тараса Шевченка “Назар

Стодоля”. Ця вистава відбулася під час гастрольної поїздки таганрозців улітку 1843 року. Про щирість дружніх почуттів кобзаря до Якова Кухаренка свідчить той факт, що Тарас Григорович відправив йому з листами свої твори “Чернець” та “Садок вишневий коло хати”, “Притча про робітників на винограднику”. Перебуваючи на далекому засланні, Тарас Шевченко створив філософську поему “Москалева криниця”, роботу над якою розпочав у другій половині 1847 року, перебуваючи в Орській фортеці, а завершив її у Новопетрівському укріпленні і присвятив своєму другові — козацькому отаману з Кубані. Так під її заголовком з'явився напис: “Я. Кухаренкові. На пам'ять 7 травня 1857 року”.

Тривалий час у родині отамана зберігався надісланий Тарасом Шевченком автопортрет, який не лише Кухаренки, а й усі, хто знав цю родину, шанували як святу реліквію.

Яків Кухаренко, крім військової служби, вивчав літературу, історію, музику, збирав фольклор. Це допомогло йому у написанні творів “Історичні записки про війське Чорноморське”, “Вівці і чабани”, які побачили світ незадовго до смерті Якова Герасимовича.

Таким був генерал-майор Яків Герасимович Кухаренко — отаман Чорноморського козацького війська, шанований ветеран Кавказької війни та двох воєн із Туреччиною, захисник Чорноморської кордонної лінії, кавалер шести бойових орденів, добрий товариш Великого Кобзаря — Тараса Григоровича Шевченка.

Надія ОНИЩЕНКО,
м. Ніжин Чернігівської обл.

Весільний рушник для Кобзаря

Його розіслала на сцені Ніжинського академічного українського драматичного театру імені М. Коцюбинського Ликерія Полусмак наприкінці вистави “Остання любов Тараса Шевченка, або Грішниця” Олександра Забарного. Наостанку свого життя як грішниця на прощу ходила вона слідами генія і вклонялася людині, яка, чи не єдина, любила її з усіма чеснотами і вадами. “А чи любила його я?” — риторичне запитання не дає спокою героїні, автору ліричної драми і режисеру-постановнику... Воно змушує нас задуматися над тим, чи любили ми коли-небудь правдиво: без вигоди, без задоволення власної гордині?..

Художній керівник театру заслужена артистка України Алла Соколенко поставила п'єсу дуже тактовно: без хрестоматійного пафосу і цинічного смакування, як ми часом бачимо в телевізійних і театральних версіях. І тому в неї вийшла вистава про любов як нездійсненну, недосяжну мрію.

*І що у тій Ликерці він шукав:
Така ж пісна була і неохайна...*

Ну свіжа... Ну юрлива...

Молода...

Йому б — до пари, а вона...

звичайна, —

запитує поетка Лариса Журенкова у вірші-епіграфі. Вибору Шевченка не можуть зрозуміти освічені сестри Білозерські,

помішки Микола та Варвара Карташевські, графиня Анастасія Толстая — люди, які шанували мистецький талант Тараса Шевченка і сприяли його розвитку. Та всіма любимі завжди самотні. Тарас Григорович після дитячого сирітства й десятилітньої солдатської муштри шукав звичайної жіночої любові та сімейного щастя у власній хаті і вишневому садку. І цей світ він мріяв розділити з українською дівчиною-сиротою, яку прагнув визволити з кріпацтва й нещастя. Щире поетове бажання засліпило його очі: він не побачив душевної недосконалості своєї обраниці.

Серйозна драматична основа п'єси Олександра Забарного,

письменника, кандидата педагогічних наук, декана філологічного факультету Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя, надихала молодих і старших виконавців. Дуже природним і по-людськи добрим вийшов Тарас Шевченко в Андрія Буняєва. Молода Ликерка Людмила Муквич не переймається власними недоліками, а радіє можливості вирватися з кола людей, у якому відчуває себе приниженою. Хрестоматійні імена Івана Тургенєва, Олександра Афанасьєва-Чужбинського, Олексія Жемчужнікова, костюми і вирази з іншої епохи змушують молодих Олександра Рєпяха, Михайла Мухінського, Андрія Рибал-

ка підтягуватися і внутрішньо, і зовнішньо. І хоч ці ролі другого плану, але вони не спотворюють загальну картину. Переконливі українські інтелігентки — сестри Білозерські, ролі яких виконують Юлія Арістархова і Людмила Савич.

У стишений задумливий темпоритм гарно вписалися відеовставки, які замінили листи-монологи. Глядачі впізнавали ніжинські краєвиди, на тлі яких уже немолода Ликерія (Алла Соколенко) кається у своїй провині перед Тарасом.

Спогади сучасників і друзів Тараса Шевченка вказують на її Ліпівризьке походження і на складні стосунки з поетом. Автор скористався ними як осно-

вою драми, додавши до створюваних образів тогочасні плітки, які допустимі в художньому творі.

Сердешна драма Кобзаря, через яку він так і не став на весільний рушник, вилилася в поетичний шедевр.

*Барвінок цвіє і зеленів,
Слався, розстилався;
Та недосвіт передсвітом
В садочок укрався.
Потоптав веселі квіти,
Побив... Поморозив...
Шкода того барвіночка
й недосвіта шкода!*

Вона надихнула ніжинського науковця на написання п'єси, а театр — на її постановку. Привітаємо творчий колектив і глядачів із цією подією.

Його слова відгукнулись в серцях...

А. ОВСЯННИКОВА
Фото автора

Традиційно відбіркові тури відбувалися, як-то кажуть, на місцях, і на фінал до Москви приїхали кращі з кращих, подарувавши всім присутнім справжнє свято Українського Шевченкового Слова.

Спочатку учасники та керівники делегацій урочисто поклали квіти до пам'ятника Тарасу Шевченку на набережній його імені та запалили свічки в пам'ять про Кобзаря у храмі-каплиці Бориса і Гліба на Арбатській площі (неподалік стояв храм Тихона Амафунтського, в якому 27—28 квітня 1861 року знаходилася труна з прахом Тараса Григоровича і відбулася панахида по поету).

Відкриваючи фінальний тур конкурсу, генеральний директор Центру, доктор історичних наук, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка В. Мельниченко зазначив:

У Національному культурному центрі України в Москві відбувся XII Всеросійський конкурс на краще читання поетичних творів Тараса Шевченка серед дітей та юнацтва.

— Уявіть, що Шевченко сидить серед членів високоповажного журі та слухає кожного з вас. І радіє з того, що така щира юна братія приїхала з усіх усюд Росії, аби прославити його 200-річний ювілей.

Нашому конкурсу вже одинадцять літ, і найменший п'ятирічний учасник першого фіналу вже паспорт отримає цього року, а найстарший (йому тоді було 20—22 роки), напевне, має своїх дітей, які, сподіваюся, невдовзі візьмуть участь у конкурсі.

Так ви передаєте з покоління в покоління любов до Шевченкового слова, що людям серця розтоплює:

Те слово, Божеє кадило,
Кадило істини. Амінь.

За давньою традицією, конкурсанти (а їх цього року було понад 50) змагалися у чотирьох вікових категоріях: 4—7 ро-

ків, 8—12 років, 13—16 років та 17—22 роки. Щодо географії, то були представлені навіть Республіки Башкортостан, Татарстан, Саха (Якутія), Удмуртія (наприклад, селище Верх-Люкіно), Московська область (скажімо, м. Корольов).

Приємно здивував репертуар конкурсантів. Представили визначні твори Шевченка: уривки з поем “Іван Підкова”, “Тополя”, “Кавказ”, “Гайдамаки”, “Катерина”, “Слепая”, “Тарасова ніч”, “Марія”, балади “Лілея”. Діти молодшого віку читали “Мені тринадцятий минало...”, “Якби ви знали, паничі...”, “Думи мої, думи мої...”, “Ми в купці колись росли...”, “Ой стрічечка до стрічечки...”, “Якби, мамо, мені намісто...”, “Нашо мені чорні брови...” тощо.

Усі учасники отримали в подарунок видання Культурного центру: “Тарас Шевченко: “Друзі мої єдині” та “Національний культурний центр України — Шевченків дім у Москві”, а переможці ще й грошові премії. До речі, дипломи лауреатів “поїхали” до Твері, Нижньокамська, Салавата, Хабаровська, Пушкіного, Омська. Деяка частина, звісно, залишилась у Москві.

Усі керівники делегацій отримали подяки за популяризацію творчості Тараса Григоровича та виховання молодих українців Росії на кращих зразках його поезії, набори літератури й аудіодиски “Думи Тараса” з 200(!) поетичними творами Шевченка українською та російською мовами, записаного московськими українцями (не професіоналами) з ініціативи Українського музично-драматичного театру-антрепризи “Еней”.

Учасники конкурсу біля пам'ятника Тарасу Шевченку

Справжня окраса цього річного ювілейного конкурсу — виступи представників Татарстану, Башкирії та Якутії, у виконанні котрих прозвучали “Заповіт” якутською, уривок із поеми “Наймичка” татарською та уривок із поеми “Княжна” (“Село! І серце одпочине...”) башкирською.

У заключному слові Володимир Мельниченко передав учас-

никам і переможцям фестивалю вітання від голови Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, поета Павла Мовчана і зачитав його слова зі статті “До Кобзаря — прямолиць”: “Та чи можемо ми припустити, що його не було б? Шевченка-Кобзаря? Це неприпустимо... Потрібні великі зусилля, аби повернутися обличчям до Кобзаря. Почнемо ж із його читання...”

Генеральний директор Центру В. Мельниченко та радник Посольства України в Російській Федерації Г. Степаненко нагороджують переможця

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2014

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617

на 1 місяць 10 грн на півроку 57 грн 15 коп.
на 3 місяці 29 грн 40 коп. на рік 113 грн 10 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики

Петро АНТОНЕНКО

279-49-47

Відділ просвітницької роботи

Надія КИР'ЯН

270-55-57

Відділ культури

Микола ЦИМБАЛЮК

279-49-47

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

278-63-69

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

278-63-69

Черговий редактор

Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,

м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Загальний наклад у безрезні — 15 400

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

Віталій ПЕРЕТЯТЬКО

10 березня 2014 року Сергій Бідник прибув до Києва, щоб забрати додому свого старшого сина Максима Бідника, тому що той був украй виснажений і фізично, і морально, адже стояв на Майдані з грудня 2013 року.

“Підрозділ “Сармат” направляється додому для співпраці з органами МВС Бердянського та Приморського районів Запорізької області з метою протидії сепаратизму та розколу України”, — таким був наказ командира третьої сотні самооборони Олександра Анатолійовича Ярошука.

Сергій Бідник, Максим Бідник, Андрій Барило, Ігор Сатонін та Андрій Григоренко зупинилися у місті Приморську в давнього товариша Сергія Бідника. Відпочивши, Максим сказав батьку, що хоче відвідати матір і молодшого брата Дмитра, які мешкають у селі Долинське Бердянського району — за 30 км від Приморська, і батько, трохи провагавшись, згодився.

Далі розповідає Сергій Бідник:

— Через годину після того, як Максим поїхав додому, приблизно о 17:00, мені зателефонувала дружина і повідомила, що на Максима напали активісти партії регіонів. Мене товариш застерігав, що у Запорізькій області партія регіонів створила загони самооборони “Щит”, завдання яких — ламати фізично та морально всіх, хто повертається з Майдану, але я не думав, що “Щит” діятиме в Долинському. Взявши з собою трьох бійців підрозділу “Сармат”, я виїхав додому — в село Долинське. Під’їхавши до двору (це вже було затемна), я побачив, що дружину та синів штовхають люди у цивільному. Я попросив незнайомців пред’явити посвідчення, вони відмовилися, тоді я сказав їм, щоб вийшли з двору. У відповідь на вимогу покинути подвір’я мене і мою сім’ю нецензурно обляяли, а потім один із хамів сказав: “Через две недели придут рус-

Що чекає майданівця вдома

ские и вы, ... хахлы, будете стоять раком, а то, видите ли, свободы захотелось...”. Після цього я взяв сокиру і наказав покидькам залишити мій двір. У відповідь вони відкрили вогонь із пістолетів у повітря і відійшли за межі подвір’я.

Приблизно о 22-й годині приїхали три легковики, у двір зайшли двоє у цивільному і пояснили мені, що їх викликали впливові в п’яти селах активісти партії регіонів Світлана Горішняк та Ян Чайка, тому що бояться бандерів. Я їм, людям у цивільному, пояснив, що ми всі місцеві й інциденти нам не потрібні. Трохи покрутившись біля двору, вони поїхали.

Близько другої ночі до мого подвір’я під’їхали три мікроавтобуси, з яких вийшли вісім осіб. Мікроавтобуси від’їхали від мого двору метрів на сто і зупинились. Восьмеро невідомих підійшли до двору і, б’ючи ногами у ворота, наказували нам покинути Запорізьку область до ранку. Один із них назвався Максимом Марковим і сказав, що на своїй землі не потерпить бандер і вониючим хохлам тут робити нічого. У відповідь на такі слова мої сини Максим і Дмитро завели мотокосу і мотопилку, а я взяв до рук сокиру і сказав непроханим гостям, щоб заходили до двору, в цей час до мене через город прийшов сусід Олександр Барчунінов і повідомив, що в тих людей, які стоять біля мікроавтобусів, у руках зброя: чотири карабіни СКС і два автомати АКСУ-74.

О дев’ятій ранку 14.03.2014 року до двору під’їхав голова сільської ради В. В. Пележко та незнайомий чоловік, який представився в. о. начальника Бердянського міськрайвідділу МВС України, я показав документи: наказ про співпрацю і посвідчення самооборони, він усе це сфотографував і сказав, що о десятий ранку 15.03.2014 року чекає мене в райвідділі міста Бердянська.

15.03.2014 року о шостій ранку нас захопив антитерористичний загін “Сокіл” і передав оперативникам. Загальна кількість працівників міліції, що вдерлися до хати, — 24 особи, мене відразу забили до безпам’ятства, потім облили водою, щоб я опритомнів. На мої вимоги дати можливість звернутися до адвоката — нещадно били. Я втрачав свідомість, мене відливали водою і знову били. Вони робили обшук із понятими, яких привезли з собою.

Близько дванадцятої години дня мене, мого сина Максима та його друзів Андрія Барила, Ігоря Сатоніна та Андрія Григоренка завантажили в автозак, коли мене виводили з хати, я бачив, як мою дружину Тетяну Миколаївну Бідник, яка відмовлялася йти, двоє чоловіків били прикладами автоматів. Сина Дмитра, школяра, у кутку хати били ногами.

У райвідділі нас жорстоко катували до сімнадцятої години, при цьому наголошували, що на півдні — України не буде! Буде Росія! Казали нам, щоб ми забиралися геть. Найбільше лютував начальник карного розшуку Володимир Кіреєв, він бив мене руків’ям пістолета по кінцівках. Потім мене змушували написати, що я не маю ніяких претензій, обіцяли, що як тільки це напишу, мене відпустять додому. Я попросив викликати швидку — оскільки у мене післяопераційний період (мені видалили грижу), мене знову забили до втрати свідомості. Коли я опритомнів, мене провели крізь стрій міліціонерів ППС, вони били мене кийками і ногами. Далі мене кинули в спортзал, де на мене чекало осіб п’ятнадцять, серед них були ті чоловіки, що приїжджали до хати вночі, вони підсовували мені папірці, якщо не підписував, то били руків’ям пістолета по м’язах ніг.

О 22:30 мене привели до вихо-

ду з райвідділу, наказали підписатися в книзі; начальник карного розшуку Володимир Кіреєв сказав мені: “Ты, сука, будешь петь русский гимн, стоя на коленях”. На ганку вже стояла моя родина та друзі Максима. Максим тримався за груди.

Приїхавши додому, я побачив, що моя та синова машини пошкоджені: вирвана електропроводка, порізані колеса. Відчуваючи небезпеку, ми покликали на допомогу друзів і почали лагодити автомобілі.

Зі свідчень Максима Бідника:

— Десь о шостій годині ранку 15.03.2014 року до мого дому увірвалися більше двадцяти озброєних людей, вони без розмов почали бити нас прикладами по голові. Вдягнувши на руки кайданки, набризкали в обличчя газом і поклали нас на підлогу. Далі били ногами по голові і по всьому тілу — винятково за те, що ми були на Майдані. Об прапор самооборони Майдану витирали ноги, а потім встромили в нього вила. Наклейки, що були на моїй автівці, клеїли нам на спину та фотографували це, а потім ними, наклейками, нас годували. Мене змусили проковтнути наклейку “Небесна Сотня”.

Виводили нас по одному на город і змушували бігти, щоб застрелити при спробі втечі. Щоб казати про нас, самооборонівців Майдану, якщо катували мого брата-школяра та били матір прикладом по нирках! Це все відбувалося приблизно до тринадцятої години. Потім нас погрузили в автозак і відвезли до Бердянського РВ УМВС. У Бердянському РВ УМВС нас розмістили по окремих кабінетах, куди по черзі заходили співробітники ППС, ДАІ, слідчі, керівництво — вони всі били нас і кричали, що ми майдануті наркомани і вимагали віддати гроші та золото, які ми

заробили на Майдані. Коли я казав, що стояв на Майдані не за гроші і золото, вони кричали: “Брешеш!” Найжорстокіше мене бив начальник карного розшуку Володимир Кіреєв, він поклявся, що вб’є нас, але не своїми руками, а нас заріжуть чи втоплять зеки, які йому щось винні. Погрожував, що коли зеки придуть, то ми не виживемо.

О 22-й мені дали підписати якісь папери, я підписав, давали зброю до рук. Я підписував папери та брав у руки зброю, бо був упевнений, що не виживу, але нас чомусь випустили.

Міліціанти забрали у нас документи, телефони, кредитні картки і гроші. Нас насторожили дії міліціантів, потім ми помітили, що за нами стежать.

Полагодивши автомобілі, це вже було між четвертою і п’ятою годинами ранку, ми поїхали з Долинського. О дев’ятій ранку на телефон матері зателефонував голова сільради (матері вдалося сховати телефон) та повідомив, що наша хата згоріла. Невідомі підперли входні двері і закидали хату коктейлями Молотова. Я думаю, нас хотіли спалити заживо.

Невже повторюються події 1649 року? Тоді, виборовши привілеї для “обраних”, селяни повернулися до своїх панів, які їх жорстоко катували чи вбивали. Підписавши Зборівську угоду і набравши 40 тисяч козаків до реєстрового війська, Богдан Хмельницький наказав селянам повертатися додому і коритися панам під загрозою смертної кари.

Сергій Бідник разом із сином повернулися на Майдан — у наметове містечко за сценою Майдану. У них немає домівки, документів, здоров’я та довіри до нової влади.

Редакція газети “Слово Просвіти” просить Міністерство внутрішніх справ розслідувати вказані тут факти і покарати винних.

Ми продовжуємо стежити за долями родини Бідників.

Мужність і слава вивищили боротьбу

Вадим МИЦИК,
заслужений працівник культури
Фото автора

Це вони, мужні патріоти, стали до лав захисників рідного краю в третьому тисячолітті по українських Майданах. Це вони утвердили по всьому світу наш гімн “Ще не вмерла Україна” та вітання-виголос “Слава Україні! — Героям слава!”. Кров, пролита за власну державу, — священна. Життя, віддане за її волю, — навіки записане в героїчну історію боротьби. Небесна Сотня патріотів уже збільшилася до 105 загиблих і померлих від ран: від 17-річного студента Назара Войтовича із села Травневе на Тернопіллі (куля снайпера влучила у шок на барикаді 20 лютого) й до 83-річного морського офіцера Івана Наконечного із Києва (важкопораненого в шию і голову 19 лютого на вул. Інститутській). Серед полеглих п’ять мужніх героїв із Черкаської області: Максим Горо-

шин із Грушівки (Чигиринщина), Юрій Парашук із Тального, Юрій Пасхалін із Носачевого (Смілянщина), Віталій Смоленський із с. Фурманки, Віктор Чернець із с. Подобної (обидва з Уманщини). Вони принесли найвищу жертву для волі України — своє життя. Смерть Героїв — приклад для самовідданості. Їхня мужність і слава вивищили боротьбу українського народу.

На сороковини всеукраїнського поминання слізно тужать наші душі. Не було такої місцини, де б не поминали загиблих героїв нашого часу, котрі віддали своє життя за Україну в третьому тисячолітті. Відбулося воно і в Звенигородці 30 березня. Тужні і життєствердні мелодії на їхню честь линули у виконанні капели “Звенигора”, читали вірші й говорили добрі слова заступник го-

лови райради Василь Довбуш, відомий політолог із Києва наш земляк Олександр Палій, поети Людмила Солончук, Катерина Шелест, Василь Стрижиус. Протоіерей Василь Карп’юк освятив хрест і пам’ятний камінь перед приміщенням міської ради, де встановлять пам’ятник Героям Небесної Сотні.

Аби пам’ять про неситних патріотів жила, у Звенигородці

депутати на сесії міської ради вулицю Горького перейменували на Героїв Євромайдану, а вулицю Піонерську — на Героїв Небесної Сотні. Висловлювали побажання, аби у школах проводили уроки про Українську революцію 2013—2014 років, розповідаючи і про Героїв Небесної Сотні. Відзначаючи дні Незалежності, Перемоги, згадувати їхні імена.

Вічна слава Героям!

Воля народу: провідний принцип-закон!

— Олександр Андрійовичу, ВР України днями ухвалила постанову щодо гарантій збереження та розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності кримськотатарського народу, його захисту та реалізації невід’ємного права на самовизначення у складі суверенної і незалежної Української держави. По суті, визнано статус кримських татар як корінного народу України тоді, коли він опинився на окупованій росіянами території.

— Так, тільки тепер, після анексії Криму Росією, ВРУ ухвалила постанову про визнання кримських татар корінним народом Криму й України. Хоч проект відповідного закону підготували ще 2003 року. А взагалі з визначенням корінних народів в Україні — української титульної нації й корінного народу Криму запізнилися на 23 роки. Тоді, коли ухвалювали Декларацію про державний суверенітет України, треба було чітко означити, що в Україні корінний народ — українці, у Криму — кримські татари, а представники інших народів — національні меншини. Найперше, не було б ніяких підстав для спекуляцій на темі “поліетнічності” України й не виникало б питання про другу державну мову — російську тощо. Нинішнім конфліктам в українському суспільстві знаходимо певну підставу і в чинній Конституції, де записано, що “український народ — це громадяни України всіх національностей”. Ця норма списана з конституції Радянського Союзу. Зрозуміло, там провадився процес нівелювання, так званої інтернаціоналізації, всіх народів, які населяли СРСР. Сам термін “радянський народ” сьогодні викликає подив, бо тим псевдоетнонімом прикривали деструктивний процес поглинання більшовицькою імперією цілих національних світів і перетворення народів на біомасу. Власне, то був експеримент винародовлення, наслідки якого пожинаємо досі в Україні.

У заголовній тезі чинної Конституції України отим абсурдним визначенням українського народу запрограмована знеособленість не тільки титульної української нації, а й представників усіх інших національностей. Так з Основного закону вилучено природну правову підставу української національної ідентичності й підмінено її оманливою громадянською ідентичністю в чужій народові паразитарній “державі в державі”, де люди — пожиточна маса. А українці — домінуючий титульний етнос в Україні, вони становлять 78 % українського суспільства. А згідно з міжнародною правовою нормою, коли корінний народ становить понад 60 % суспільства, його визнають моноетнічним.

Отже, в новій Конституції необхідно визначити статус українців як корінного титульного народу Української держави і на цій основі чітко виписати всі інші норми. Національна ідентичність української корінної людності — “збірної особи народу” (П. Куліш), “суцільного культурного організму нації” (І. Франко) — має стати основою громадянської ідентичності українського сус-

Військова агресія Росії змушує невідкладно написати й ухвалити нову досконалішу Конституцію України, кардинально змінити нинішній антинародний режим і запровадити систему управління державою на основі стратегії розвитку українського суспільства. Ця та інші думки в інтерв’ю відомого сходознавця (іраніста, тюрколога) Олександра ШОКАЛА.

пільства та реальної політичної самостійності України.

— Часом люди з непевністю допитуються: за що депортували кримських татар у травні 1944 року з їхньої історичної батьківщини, з Криму?

— Офіційно в постанові Комітету оборони СРСР від 11 травня 1944 року кримських татар звинуватили в “зраді Батьківщини”, у співпраці з німецьким окупаційним режимом. Але цілий народ не може бути зрадником самого себе, бо кожен корінний народ живе своєю волею на власній рідній землі. Отож масову депортацію кримських татар треба визначати як геноцид — винищення за національним мотивом. Таку масову геноцидну депортацію більшовицький режим запланував був учинити й українцям. Згідно з наказом Народного комісаріату внутрішніх справ і Народного комісаріату оборони від 22 червня 1944 року, підписаним Берієвим і Жуковим, вирішили “Выслать в отдаленные края Союза ССР всех украинцев, проживавших под властью немецких оккупантов. ...выселение начать после того, как будет собран урожай и сдан государству...”. Чому не виселили? Нібито на всіх українців не вистачило ешелонів. Вистачило тільки на частину галичан, на кримських татар і малочисельних народів Північного Кавказу. Більшовики вчиняли депортації й геноциди над народами, які не ставали їхніми рабами. А прислужники різних режимів були, є в усіх народів, на відміну від вільних людей, які намагаються зберегти самостійність за будь-якої влади. Ось і зараз можна побачити, хто в Криму прислужує російському окупаційному режимові...

Відомо, що виселивши з Криму корінний народ, більшовицький режим активно заселяв його російськими військовими представниками, які вже в українських реаліях відіграли свою вирішальну сепаратистську роль як “п’ята колона”. Зрештою, таку “п’яту колону” сформували в східних і південних областях України ще після винищення там корінної української людності голодомором 1932—33 років.

Повернення татар було формальне, бо фактично людям не повернули землі, по суті вони змушені були ставати самоселами. Думаю, що аналогічно діятиме Росія й тепер — постане питання зачистки, відбирання землі у кримських татар, як уже відбирають квартири в родин українських військовослужбовців і громадських активістів. Відбудуватиметься зачистка тих, хто не визнаватиме режиму нинішньої кри-

мінальної адміністрації Криму, а їхнє місце займуть нові переселенці з Росії. А щодо нинішнього рішення ВРУ, то це скачок навздогін. Хоч тепер кримські татари отримали правову підставу для відновлення своєї державності.

— Захоплення Росією Криму — це випробування і самостійницьких прагнень кримських татар, і самостійної політики цілої України...

— На Кримові проявилась і агресивна, шовіністична суть колонізаторського режиму Росії, й неспроможність “ нової ” влади в Україні захистити українське суспільство від агресії й зберегти цілісність країни. Традиційно васальна влада в Україні продавала й продає її природні й людські ресурси за власні вигоди. Вже очевидно, що нинішня влада просто здає Україну Росії частинами. Суттю клептократичної влади є гроші. А гра в політику — це на публіку. Але одурманена політичними ігрищами публіка сліпо вірить своїм клептократам. Виявилось також, що і в Росії, і в Україні при владі немає політиків — самі клептомани, а отже, немає стратегії розвитку обох країн. Росія вже 360 років експлуатує Україну як свою колонію, а українські васали й досі вдають із себе незалежних правителів. Хоч насправді вони — колоніальна адміністрація. Спільне в обох правлячих еліт — вони думають тільки про власне збагачення. А кремлівські колонізатори думають ще й спецопераціями: як зберегти загарбане, повернути втрачене й загарбати нові землі. Російська імперська свідомість оперує тільки просторовим виміром, у ній відсутній чинник культурного саморозвитку. Звідси цинізм російської імперської пропаганди, розрахованої на ідіотів. І саме ідіотизм імперської маси роздуває популізм свого вождя — нахабно-го, цинічного, агресивного монстра. А той триумфом своєї агресії відволікає імперську масу від проблем власного животіння. Аби мати привід для інтервенції, окупації, російський колоніальний режим постійно шукає зовнішнього ворога, влаштовує провокації, диверсії, терор через свою “п’яту колону” й криміналітет.

Сила російського колоніального режиму — в його агресивності. Слабкість України — у відсутності самостійної політики...

— Навіть у ЗМІ вже достатньо інформації щодо кримінального досю в нинішніх самопроголошених начальників Криму...

— Взагалі треба сказати щодо ролі криміналітету в Україні, який особливо проявився у формі Антимайдану й нині заявляє про себе на Півдні й Сході. Влас-

не, скажу їхньою термінологією: в Криму, як і загалом в Україні, три останні роки насаджували режим “сучої зони”, коли тюремна адміністрація віддала кримінальникам усю повноту влади. У результаті “сухи” нещадно грабували людей, країну, нехтуючи державними законами й навіть кримінальними поняттями — чинили свавілля (“беспредел”). Процес остаточної зачистки України не завершився, оскільки заключною фазою мало бути перетворення всієї країни в офшорну зону. Цілком зрозуміло, що для орудування в ній потрібні були вже “цивілізовані” — навчені й спритні олігархи, наступники попередніх кримінальників. Цей перехід мав відбутися через чергові президентські вибори. Але стихійні події в Україні порушили кремлівський сценарій. Оскільки в кремлівських адміністраторів немає стратегії, вони як службисти оперують різними варіантами спецоперацій. Коли зірвалася спецоперація в масштабах цілої України, вони взялися за Крим, застосувавши нову тактику “мирної” окупації. Ганебну здачу Криму з людьми, з військовою потугою, з народним господарством можна розцінювати як наслідок таємних торгів нової адміністрації України з метрополією. Тепер у Криму всі ознаки кримінально-офшорної зони, яку запровадив московський окупаційний режим під прикриттям російської частини населення.

— Час сьогодні чітко означає потребу невідкладних перемін — це нова Конституція, це кардинальна заміна нинішнього антинародного режиму на систему стратегічного управління, нові механізми гарантування безпеки від агресії військової, інформаційної, економічної...

— Політика самостійної держави засновується на системі культури корінного народу. Саме культура як система саморозвитку має визначати принципи політики. А в нас досі діє поняття: “Грабуй, переділяй і споживай!”. В Україні, на жаль, немає жодного політика, жодної політичної партії, які мали б стратегію розвитку України й засновану на ній систему управління державою. Ці 23 роки з проголошення суверенності України наше суспільство існувало в омані, що маємо неза-

лежну державу. Зараз приходить усвідомлення, що Росія інакше й не розглядала Україну, а тільки як свою колонію, яку перетворювала в офшорну зону. Саме для цього остаточно зруйновано обороноздатність країни! Аж коли почалася російська агресія, ми гарячково взялися за залишки армії, кинулися до військової доктрини, якої в нас немає. Тепер олігархи купують пальне, акумулятори для техніки армійських підрозділів, а люди постачають солдатам харчі...

Зрештою, нинішні владарі в Україні — це переважно представники фінансових груп. У нас нема політичної опозиції до влади, а є конкуренти в боротьбі за “корито” — за державний бюджет. І ворогуючі партійні клани не зважають на потреби суспільства. На зміну криміналітету попереднього партійного клану прийшли кримінальні прислужники нинішнього партійного кагалу, які далі контролюють бізнес і тероризують суспільство.

А в людей немає життя, бо немає ясного бачення його перспективи. 23 роки проговорили про якусь абстрактну національну ідею й лише тепер починаємо отямлюватись. Та за той час еліта згубила совість, розікрала й запродала країну, а народ втратив соціальний імунітет: моральний орієнтир і почуття справедливості, волю до життя й відвагу, гідність і честь, обов’язок і відповідальність. Як і застерігав Т. Шевченко: “Приспять, лукаві, і в огні її, окрадену, збудять...”. Прокинулись — і не розуміємо, як нам жити далі, до чого прикласти свої сили? Точною прикладення суспільної сили має стати ідея. Національна ідея — це життєва програма народу. Народ має збірну душу і повинен знати, що йому потрібно робити для щасливого життя на своїй землі. Перший пункт нашої національної ідеї — звільнення від колоніального гніту Росії. Далі постає питання: “Як нам улаштувати життя?”. Оце основний пункт — стратегія розвитку. Тільки на основі стратегії може бути поступ!

Передусім необхідно звільнитися від масового колоніального психозу, що є наслідком гіпнотичної дії російської імперської пропаганди. Потрібно розвивати самостійну політичну свідомість, засновану на традиційних світоглядних цінностях. Народові належить вийти на шлях самостійного життя — повноцінного самоврядування. Переорієнтація з доктрини центральної влади на місцеве самоврядування забезпечить Україну від федералізації, яку намагається насадити Росія через свою “п’яту колону”. До слова, система місцевого самоврядування успішно діяла на українських землях до 1914 року. В кожному селі, містечку був свій сход, були повітові сходи, по суті діяло наше давнє вічне право. До того ж, колосальну роботу виконували земства як органи місцевого самоврядування. Тому в Російській імперії була мінімальна кількість управлінців, чиновників.

Зрештою, в Грузії тепер майже на 90 % скоротили чиновницький апарат, набрали нових людей, може, й без належного досві-

ду. Але в них є розуміння, що треба робити, аби люди жили нормально. Кожна вільна людина скаже найперше: “Не заважайте мені жити!”.

— **Ще одне злободенне питання: як ліквідувати корупцію?**

— Основа корупції — партійні клани: кадрові призначення, контроль над розподілом бюджету й грошовими потоками, хабарі, побори тощо. Як можна призначати міністрів оборони, МВС, керівника СБУ за партійною ознакою?! Ці люди мають бути позапартійні. Взагалі партії деформує нашу систему. Якщо брати загальну кількість виборців, то партійні виборці становлять лише 1,5 %. Конституційне право народу як джерела влади підмінили партійною диктатурою — тепер тільки партії формують владу. Навіть наші мажоритарники тим чи іншим чином приписані до партій.

— **Далі постає питання: звідки починати — з “верхів”, із “низів”?**

— Як кажуть у народі: “Риба псується з голови, а чистить починають з хвоста”. Щоб вивести країну з тотальної кризи, необхідно почати оживляти комплексно весь суспільний організм. Слабкість України — у відсутності самостійної української політики. Партії в Україні — не політичні організації, одні з них — кримінально-фінансові угруповання, інші — їхня маріонеткова обслуга. І ті партійні клани узурпували владу в Україні — через свою пропорційну виборчу систему позбавили народ можливості здійснювати своє конституційне право, бути джерелом влади. По суті у “верхах”, у жодних органах немає нормального представництва українського суспільства. Нас нібито представляють партії, а насправді це свати, куми, сини й дочки, й усі за гроші. Місія депутатів проплачені, й ті люблять інтереси партійно-фінансових груп. Ось тому сформована на кланово-фінансовій, корупційній основі ВРУ й не є вищим політичним представницьким органом народу. А новоявлені уряд і в. о. президента вже за кілька днів показали не тільки свою нездатність управляти країною, а й свою запроданську суть. Бо вони не самостійні політики, а кадрові дублери, ставленики зовнішніх сил, і здають Україну за чужим сценарієм. У цей загрозливий для України час ні ВРУ, ні уряд, ні в. о. п., ні жодна партія не ухвалили політичного рішення на захист українського суспільства та забезпечення цілісності країни.

Настав історичний момент, коли українське суспільство покликає звільнитися від необільшовицького партноменклатурно-кримінального режиму в Україні, який привласнив усенародне багатство, надбане за 74 роки більшовицької експлуатації, й 23 роки прикривався облудою “незалежності” — псевдонаціональною атрибуцією й примарною демократією, яка зводиться до права більшості на “корито” як джерело особистого збагачення. Тож починати слід з ліквідації самого “корита” — паразитарного розподілу партійно-кримінальним кагалом усенародного багатства, інакше примарнодемократичний конкуренції влади й “опозиції” не буде кінця.

— **Виходить, позбутись нинішнього абсурду й відродити політику як систему самоврядування, самоврядування можливо тільки на основі відродження культури суспільства?**

— Дивлячись на абсурдність нинішньої квазіполітики у світі, часто згадую нашого видатного економіста й державника Михайла Туган-Барановського: “Політика ніколи не може бути вищою від рівня культури!”. Культура — це принцип і процес саморозвитку людського світу. Для саморозвитку необхідна взаємодія, взаємодопомога всіх продуктивних сил в Україні й українському зарубіжжі як складової частини Українського світу. Енергія саморозвитку здатна анігілювати піраміду паразитарного визиску й заснованої на ньому антисистеми нинішньої влади. Спадкоємці колишньої партноменклатури, колишні комсомольці стали тепер олігархами. Для того, щоб не було зверхників-паразитів і проміжної паразитарної ланки в системі виробництва—реалізація, яка привласнює 90 % прибутків, необхідно ліквідувати саму можливість паразитарної наживи й повернутися до кооперативного принципу взаємодії, взаємодопомоги всіх ланок виробництва, реалізації й отримання доходів. Кооперативний принцип взаємодопомоги — основа розвитку національної економіки. За цієї умови ресурс суспільної енергії починає максимально наростати.

На чому багатіють країни? На тому, що держава не обирає суспільство, а забезпечує йому можливість самому розвиватися. Ось і перший пункт стратегії — дати можливість людям саморозвиватися. Треба звільнитися від структур паразитарної державної піраміди й чиновництва.

Можливий такий оптимальний варіант — три управлінські структури:

1. Відомство культурно-соціального розвитку й внутрішньої політики;
2. Відомство науки й народного господарства;
3. Відомство оборони й зовнішньої політики.

А в цих структурах мають працювати малочисельні й результативні галузеві департаменти. Новий принцип організації їхньої роботи — система управління за цілями й результатами. У нашій задекларованій як незалежна, але фактичній державі всім орудує корумпована паразитарна “державна у державі” — копія інститут експлуатації, насильства й проїдання. На тлі зубожіння корінного народу маємо приклади непристойного, абсурдного збагачення паразитів-чужоїдів. Окремих визискувачів уже не можна навіть назвати людьми. До слова, світогляд нашого народу чітко розмежовує людей і нелюдів. Деградація людини до нелюда не залежить від національності.

Головне треба усвідомити, що сподіватися не можна ні на кого: ні на так звану політичну облуду еліту, ні на зовнішні сили. Звичайно, прагнення бути самостійними може зреалізуватися, коли ми матимемо достатньо самостійної сили. Поки що й далі піддаємося чужинцям, як почав це робити сумнозвісний гетьман 360 років тому. Важливо вирватися з колоніальної залежності й піти в

спілку з людьми. А набравшись сили, можна й нейтралітет проголосувати.

Нинішнє становище України ускладнюється ще й геополітичними чинниками: ми перебуваємо на перетині глобальних інтересів євразійського й трансатлантичного векторів фінансової цивілізації, на межі зіткнення культури людей та безкультура нелюдів. Через потужну транзитну територію України проходить лінія фронту геополітичної економічної боротьби між Сходом і Заходом. До того ж, Україною як підконтрольною територією Росія забезпечує себе від безпосереднього сусідства з країнами НАТО.

Для цього російська імперська пропаганда цинічно мусує облудну тезу про Україну як квазідержавне утворення, яке не здатне до самостійного життя й потребує опіки Росії.

Для виходу з цього кризового становища необхідна потужна збірна воля українського суспільства, делегована системі тимчасового військово-політичного колегіального управління країною з негайним усуненням від влади соціально деструктивних чинників — усіх партій та інституту президентства.

Для забезпечення України від геноцидного процесу винародження титульної нації й представників усіх інших національностей і від політичних спекуляцій на мовно-національних питаннях, для збереження цілісності українського суспільства й забезпечення його саморозвитку на основі культури з ресурсу самостійної внутрішньої сили, в Конституції України узаконити такі основоположні світоглядно-правові засади:

Український народ — корінна, титульна українська нація, моноетнічне етнокультурне ядро цілісного українського суспільства й основа його політичної національної ідентичності;

Українське суспільство — різноетнічна соціально-політично-правова цілісність із громадянською ідентичністю, сконсолідована довкола моноетнічного ядра корінного українського народу, домінуючої титульної української нації;

Українська національна ідея — життєва програма збірної душі українського народу й основа саморозвитку українського суспільства з власних первенів власними силами, основа суспільного ладу.

Українська національна державницька ідеологія — світоглядна система традиційних ціннісних духовно-соціально-правових орієнтирів самовладованого життя українського суспільства на основі Української національної ідеї та на правових засадах Усенародної волі й Вселюдського морального принципу;

Воля — принцип-закон, який одностайно, усвідомлено приймають усі громадяни й якого всі дотримуються, бо воля стає дієвим принципом для кожного в триєдності прав, обов’язків та відповідальності. Воля — вияв національного духу, природно-звичаєва правова основа самовладованого життя українського суспільства на вселюдському моральному принципі. Воля народу — провідний принцип-закон його самостійного життя!

Спілкувався
Петро КУЛІНЕЦЬ

Пророча свічка Тараса

Навесні 1999 року новопризначений посол України Дмитро Павличко, вручаючи вірчі грамоти президентові Польщі Олександру Квасневському, висловив побажання: “Я хотів би працювати у Варшаві до вступу Польщі в Європейський Союз”. Однак ще до того, як наші сусіди євроінтегрувалися, поет-дипломат не з власної волі наприкінці 2002-го попросився із Варшавою. Однак встиг залишити добрий слід — пам’ятник Тарасові Шевченку в польській столиці.

Зенон МИХЛИК,
журналіст,
Львів—Тернопіль

Як згодом згадував Дмитро Васильович, такий задум виношував давно. Водночас докладав зусиль, аби в Україні був гідно пошанований Юліуш Словацький. Аргументував, що польський і український світоці мають бути заново осмислені як національні пророки майбутньої державності двох народів.

До ідеї українського посла позитивно поставився польський президент Олександр Квасневський, отож окрилений Дмитро Павличко заходився шукати реальні шляхи здійснення проекту: встановлення пам’ятника Т. Г. Шевченку. Насамперед потрібно було знайти місце для нього та отримати згоду столичної влади. Залагодити вдалося все — у центрі Варшави знайшовся безіменний скверик. У жовтні 2000-го під час офіційного візиту до Польщі прем’єра Віктора Ющенка на одному з будинків поблизу вчисті відкрили пам’ятну табличку.

Відтворити у бронзі образ Кобзаря взявся знайий київський скульптор Анатолій Куц. За його та Дмитра Павличка задумом, молодий Тарас мав постати із книгою і свічкою. Над створенням гранітного п’єдесталу працював варшавський архітектор Балтазар Брухальський, який навіть присвятив Тарасові Шевченку свій вірш. А один із керівників польської будівельної фірми “Edbud” Едвард Мазур побажав оплатити проектну документацію.

“Я проводив із робітниками щасливі години після праці, — згадує Дмитро Павличко. — А то були хлопці з України. Серед них відзначався молодий муж із Терпилівки Підволочиського району Тернопільської області. З того села, де я часто бував, бо там народився батько моєї дружини Павло Хома. Я приходив до свого терпилівського “родича”, тішився, що фундамент пам’ятника формується руками українців. Але то була печальна радість, бо мої земляки тужили за своїми родинами. Для них Тарас Шевченко був пророком такої української держави, звідки не виїжджають у пошуках праці мільйони безробітних до інших країн”.

Коли прочитав ці рядки, виникло бажання зустрітись з тим “мужем”. Як-не-як, а випало йому трудитися не на рядовій будові... Допомогли працівники Терпилівської сільської ради: “вираховували”, хто з односельців тоді міг працювати у Варшаві. “Це, напевно, Микола Паляниця. Але він давно живе у Львові. Про зустріч можете домовитись по телефону...”, — повідомили ласкаво.

— Ця будова справді пам’ятна для мене, — з приємністю згадує пан Микола, нині пенсіонер. — Перед тим мені, дипломованому інженерові-вакуумнику, довелося скуштувати заробітчанського хліба в різних місцях, щоб утримувати сім’ю. Спершу подався до Москви, потім — до Польщі. Перекваліфіку-

вався на будівельника. Наша бригада львів’ян зводила різні об’єкти, але якийсь директор сказав: “Ого, лошенко тендер на будівництво постаменту для пам’ятника Шевченкові у Варшаві. Хочу його виграти”. Я одразу загорівся: “Якщо виграє, візьміть мене на будівництво”. Він пообіцяв. І виграв тендер. Так я причастився до справи, якою пишаюсь донині”.

Із Дмитром Павличком, розповідає Микола Паляниця, зустрічався часто. Посол постійно цікавився, як ідуть справи на будові, в чому є потреба. Серйозна проблема виникла, коли українські каменярі через брак обладнання не змогли виготовити шестигранний п’єдестал із двох частин, як розраховував архітектор. Шість гранітних плит, привезених із Житомирщини, щільно не прилягали одна до одної.

— Я кинувся до Павличка: що робити? А він: “Думай, земляче”. Аби щось кардинально змінити, не було ні зайвих грошей, ні часу. Тож я добряче намучився з тими плитами, поки якнайакуратніше їх уклав. А потім зачеканив шпарини оловом, аби не проникала волога. Метал потемнів і навіть знаку не лишив на цих місцях. На відкритті пам’ятника, шкодую, не був — на той час уже покинув Варшаву. До речі, Анатолій Куц створив прекрасну скульптуру. Чув, як захоплювалися нею поляки. Хоча окремі з них не могли збагнути, чому той юнак прийшов до них із книгою і свічкою. Я напівжартома пояснював: він і Польщу просвітив. А хіба не правда? Адже Кобзар — світом визнаний геній”, — переконаний Микола Паляниця.

Дипломатично те ж саме намагався утвердити й Дмитро Павличко. Хоча були побоювання, що не всі поляки вітатимуть будівництво пам’ятника авторові “Гайдамаків”. Але позитивне сприйняття переважило. Закликає до злагоди та взаєморозуміння і напис на п’єдесталі:

*Подай же руку козакові,
І серце чистеє подай!
І знову іменем Христовим
Ми оновим наш тихий рай.*
Ці рядки із Шевченкового вірша “Полякам” Дмитро Павличко заново переклав польською. Отак свічка Тараса присвітила двом сусіднім народам дорогу до цивілізованого європейського життя.

“Образи світлих душ Небесної Сотні повинні надихати і показувати приклад того, як треба любити свою землю”.

Мистецький майдан

За день до суботи 4-го тижня Великого посту, коли Православна Церква звершує загальне поминання померлих, у виставковому залі Співки художників України відбулася художня виставка “Мистецький Майдан”. Вона повернула нас до кривавих трагічних подій на київському Євромайдані, коли найманці з наказу Януковича 18–20 лютого вчинили нечуваний злочин — масовий розстріл мирних і неозброєних протестувальників. Тож дух тих подій і душі Небесної Сотні, які, згідно з ученням Церкви, до сорока днів не покидають земну юдоль, були серед відвідувачів тут, на цій імprovізованій виставці.

Микола ЦИМБАЛЮК

Здавалося б, художнику чи скульптору створити за такий короткий термін повноцінну мистецьку роботу неможливо. Нерідко у митця період від ідеї до втілення забирає багато часу. Але це ще залежить від попередньої під-

Марина Соченко.
“Пан Василь з Черкас. Майдан”

готовки художника, його сприйняття дійсності й душевного стану, наскільки він “живе” обра-ною темою. Переважна більшість митців, чії роботи представлено на нинішній виставці, були не лише свідками Майдану, а й учасниками майже всіх тих подій.

Наприклад, Олександр Мельник. Про нього вже кілька разів писав і наш тижневик, розповідали інші видання, знімали сюжети вітчизняні й зарубіжні телеканали. Із перших днів, разом зі студентами він брав участь у мирних акціях протесту проти злочинного режиму Януковича. Це вже потім, коли на Майдані вирости барикади і почалися багатотисячні віча, у художників визріла ідея піднімати свій голос (до трибуни їм було не добратися), щоб заявляти про свою позицію як мистецького цеху та безпосередньо надихати майданівців своїми полотнами. У центрі експозиції картина О. І. Мельника “Бачу справи твої, людино” — широко відкрита, як уособлення безмірної духовної глибини, смутку, любові до людей очі Всевишнього. Картина незмінно була присутня і на вічах, і серед вогню і диму на Грушевського, і серед розстрілюваних беркутівцями і снайперами демонстрантів на Інститутській, де була “поранена” кількома кулями, як і її творець.

Символічно зустрічає відвідувачів й інша картина цього ж художника — чорні тендітно-стрункі айстри на чорному тлі (“Жертвам шовінізму, расизму, фашизму, комунізму”). Вона як траурна стрічка на приспущеному національному синьо-жовтому прапорі, як запнуте чорним крепом дзеркало в хаті покійного. Але в ній немає приреченості, того моторошного відчуття дійсності, —

обриси пелюсток відтіняються ледь помітним світлим відблиском надії. У свій час захоплення Мельника малюванням айстр у різних тонових і змістовних ракурсах психолог, яка відвідала його виставку, розшифрувала як таке, що несе в собі великий особистий непогамований душевний біль, сум... Те, що відбувалося і нині відбувається в нашому житті, Олександр Іванович увібрив і пропустив через свою душу, перевтілюючи у власні, тепер зрозумілі кожному художній образи. Так само символічно-знаковим є інше його полотно — “Дзвонар”: козак, типаж якого можна було побачити в картині “Іван Залізняк”, розгойдує било набатного дзвону, що піднімає народ на боротьбу проти ворога.

Сьогодні ідентифікувати образ ворога може кожен — це рашизм, в основі якого пугінська форма імперсько-шовіністичної ідеології і практики. Як вияв — вчинена агресія проти України і анексія її невід’ємної частини — Криму. Це вражає відтворено у бронзовій скульптурній композиції Анатолія Куша: ніби знятої з ікони образ переслідуваної, змученої жінки-України з дитиною, яка висить у її лівій руці, а по обидва боки, позаду частіше укорочених, карликоподібних гвинтівок із клеймом хижого російського двоголового стервятника, стволи вінчають не багнетти, а горизонтально прив’язані кам’яні сокири. Таким побачив

талановитий скульптор образ “братнього народу”.

Подібне відчуття, оцінку й погляд на зло як незмінну сутність кримінально-антинародної влади і політики її кремлівських патронів мають не лише українські митці. Якби ж то російським мас-медійникам можна було прозріти (про політиків-пугілоків тут мови бути не може — це клініка), то вони б узріли під багатьма картинами цієї виставки прізвища аж ніяк не характерні для “бандеровців”-українців. Тут, як і на Євромайданівських барикадах пліч-о-пліч з українцями сусідять полотна азербайджанця, вірменина, росіянина, поляка, єврея, кримського татарина тощо.

Здається, ніщо не примушувало 22-річного азербайджанця Абаса Сайілова, студента Київського університету телекомунікацій, вийти тоді, під час перших і наступних подій революції гідності у Києві, на підтримку законних прав і свобод українців. Але ж гідність і свобода, право жити в цивілізованому суспільстві та правовій державі є незмінними цінностями не лише для українців. Для Абаса все те, що він пережив і побачив, вихлюпнулося на полотно, яке він назвав “Відродження”: у шаленому буйстві вогню проступає сонячний диск; ще багато п’єтми, якихось нечітких силуетів; але ще мить, і те сонце підніметься, розжене вогню й гнітючу тьму зла.

Оці національні, суто українські чорно-червоні кольори, які характерні не лише для україн-

Анатолій Куш. “Україна. Рік 2014”

Микола Корягін. “... та й спитайте Тойді себе: що ми?.. Чий сини? яких батьків?”

ської вишивки, а й для нашої багатогранної і непрості історії, — свідомо чи підсвідомо — щедро використали учасники “Мистецького Майдану”. Так сприйняв і в таких барвах змалював події на вулиці Грушевського Варган Маркар’ян. Назву для картини — пророчі слова нашого Кобзаря — він узяв ніби з уст одного із тих перших героїв Небесної Сотні Сергія Нігояна: “Борітеся — поборете, вам Бог помагає”!

І Він допомагав усім тим, хто, як писав Юрій Винничук у скандальному в оцінці провладної цинічно-зажерливої кололітературної братів вірші:

Постав перед вибором часу:

До влади прийшли бандюки й брехуни,

Наперсточники й свинопаси.

Здолали державу і склали

до ніг,

П’ючи нашу кров як вампіри,

А їхній пахан, ледь прибитий яйцем,

Веде нас до прірви.

Бандитом він був і бандитом

зоставсь

Тепер уже вищого класу.

Бо вже не шапки, а мільйони

краде —

Убий підараса.

За те, що Вкраїну продав

ворогам

І заповіти Тараса,

Привів табачню і московських

попів...

І виші сили, і слова національного пророка Тараса, що піднімали рішучість і віру українців у перемогу правди і справедливості, таки справді допомагали. Бо такого духовного підйому, жертвості, відчайдушності й героїзму учасників Майдану, сплеску творчості давно вже не знала Українська земля. Про перебіг тих днів уже написано і відзнято багато. Осмислення художньо-мистецькими образами революції гідності потребуватиме більшого часу. Зрештою, сама Мистецька сотня, яка активно долучилася до боротьби проти злочинного режиму і за нове світобуття України, була створена недавно. Але вона дедалі більше і ширше розгортає свою діяльність.

Із першого дня на Майдані стояла художниця, педагог Марина Соченко, яка не раз опинялася віч-на-віч з озвірілими беркутівцями. Тут вона працювала з

Олександр Мельник. “Дзвонар”

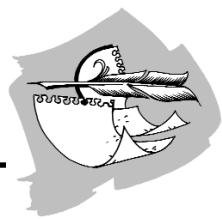
мольбертом і чи не першою з усіх художників організувала персональну художню виставку під відкритим небом. Це збіглося з її ювілеєм, який вона відзначила (про це навіть ніхто не знав) так оригінально. Кажуть, що на її виставці тоді побувало в буквальному розумінні сотні тисяч глядачів. На “Мистецькому Майдані” Марина виставила близько десяти пастельних портретів майданівців, кілька сюжетних картин олією.

Катерина Ткаченко була однією з ініціаторів нещодавнього майданівського пленеру. На нього з’їхалося чимало митців із різних куточків нашої держави. По тому в Києві відбулося кілька цікавих імprovізованих виставок і на Майдані, і в галереях. Нині у виставковому залі НСХУ виставлено лише частину їхніх робіт. Решта в рамках організованої акції “Співкування від Майдану до Сходу” представлена у Харківській, Луганській, Донецькій і південних областях України.

— Я щаслива, — сказала Катя Ткаченко на відкритті, — що знайшла однодумців. Для наших художників важливо відтворити події, історію, що твориться наживо. Втратити таку можливість не могли. Тепер мусимо — це наш обов’язок як громадян і митців — розповісти про Майдан живим образотворчим словом. Бо переконана і вірю, що в Україні й нашого народу є велике і прекрасне майбутнє.

“Бо з нами правда, з нами Бог”, — пригадав я слова одного з організаторів “Мистецького Майдану” Олександра Мельника. А образи світлих душ Небесної Сотні повинні надихати і показувати приклад того, як треба любити свою землю, свій народ, як треба любити добро й ненавидіти зло.

Селянська культура та культура міста — минуле і реалії

Ю.Б.: Павле Михайловичу, більшість українських поетів народилися в селі, а їхній життєвий і творчий шлях пройшов у великих мегаполісах, містах. Умирали в Києві або в Петербурзі, у Нью-Йорку, Празі чи Парижі. Вся їхня творчість нібито адресувалася читачам, які говорили українською мовою. Тоді як у самих мегаполісах, часів царської імперії чи радянської, українське слово не панувало, особливо на сході та в Центральній Україні. Звичайно, українська селянська культура — це підґрунтя української цивілізації: Черкащина дала Тараса Шевченка, Сумщина — Олександра Олеся, Донеччина — Володимира Сосюру, Миколаївщина — Миколу Вінграновського, Полтавщина — Івана Котляревського, Бориса Олійника та братів Зерових. Проте в полісах цих регіонів, цих областей, навіть серед українського населення панувала мова тодішньої імперії — російська. На Вашу думку, як мало б бути у цивілізованій демократичній країні, якою прагне сьогодні бути Україна? 23-й рік незалежності, а ситуація майже не змінилася.

П.М.: Навіть погіршилася. І це не констатація П. Мовчана чи Ю. Бурая, ми всі свідки того, як сприкрюється ситуація з українською культурою, мовою. Ві торкнулися двох дуже важливих фундаментальних питань: ми справді, як на відновлювальне живильне джерело, постійно опиралися на народне слово, яке побутувало винятково в межах широкої України — сільський місцевості. зрозуміло, що носіями національної, колективної пам'яті були селяни. Місто завжди позначене тією ідеологією, яка була тимчасовою, хоча могла на сторіччя розтягуватися, як це було за різних часів, за різних режимів. Місто завжди легко перетворювалося на чужий лад, і звідси стільки перекинчиків, які були делеговані саме українським містом.

Чому не українські сучасні мегаполіси? Тому що немає жодної програми розвитку української мови, вона не схвалена, немає навіть затвердженої концепції розвитку української мови, хоча маємо досить чітку 10 ст. Конституції України, на яку, одностайно, треба було б опиратися всім, хто приходив до влади. Конституція пишеться не для вузького кола — це загальний консенсусний документ, і він вимагав одного: щоб українські мегаполіси були українськими. І тому, коли ви посилаєтеся на творчість, думаю, немає значення, в яких містах пишуть поети. Коли говорити про міську поезію, то повинні адресуватися до середньовіччя, коли з'явилися нові жанри. Наприклад, відомі іспанські національні пісні — романсеро чи відома поезія вагантів, зокрема, пісні до прекрасної дами, адже тоді був поширений культ лицаря, який панував у межах закритих просторів. Бо що таке місто? Місто — закритий простір із оборонними

Павло МОВЧАН, громадський діяч, депутат шістьох парламентських скликань, поет, перекладач, сценарист, заслужений діяч мистецтв України, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта”, голова Видавничої ради видавництва “Український письменник”, член НСПУ, лауреат Шевченківської премії.

спорудами, зі своєю культурою, етикою і своїм васалом чи феодалом, залежно від того, хто кому підпорядковувався. І ясна річ, що всі придворні митці слугували своїм господарям. Наприклад, “Флоренція” — відомий історичний твір відомого романтика, який узявся трактувати історію Флоренції від давніх часів до свого.

Ю.Б.: Нікколо Макіавеллі?

П.М.: Так, Макіавеллі. Що ми бачимо? Невелике місто, яке нав'язує свою волю, але час від часу з-за мурів приходили нові хвилі й усе змивали: мінялася конфігурація, наголоси й ідеологія. Але поезія — незмінна! Данте, який був творцем нової італійської мови, нової італійської поезики, опирався не на стару латину, яка побутувала по всій території колишньої Римської імперії, і затрималася в стінах саме отаких закритих просторів. Латина, навіть коли вже була мертва, ще тривалий час зберігала своє значення завдяки цим полісам. Як тільки поліси розімкнулися, латина зникла. Її заповнило живе слово. Те саме відбулося в Україні.

Ю.Б.: Так, але є ще приклад, скажімо, Провансу. У ті часи, коли створювалася “Божественна комедія” Данте Аліг'єрі, Прованс мав надзвичайно потужну європейську середньовічну літературу. Мабуть, одну з найсильніших літератур у Європі, а сьогодні немає ні провансальської мови, ні провансальської культури. Чи не чекає на українську мову така ж доля?

П.М.: Думаю, що це не порівнювальні речі. На зміну провансальської культури прийшла інша. Дуже велика часова відстань, хоча й рудименти цієї мови зберігаються, є напрацьований культурний масив — він став складовою загальноіталійської й загальнофранцузької культури.

Справа така, що ми могли б говорити і про повний поділ Ук-

раїни за географічними принципами: окремо про Гуцульщину, Галичину, Слобожанщину чи Південь України. У нас відбувся набагато швидший процес дифузії мовної, коли українська мова від Сяну до Дону звучала однаково. Чому? Ви правильно виокремили момент села. Село було послідовним у звичаях, вірі, у національно-обрядовому календарі. Оці обрядові цикли були властиві на Заході у Перемишлі і на Сході у нинішньому Ростові — це великий масив. І для того, щоб мова обійняла цей великий простір, потрібні були віки, і віки дифузії саме сільської культури: вона зберегла, уодноманітніла й усталила певні принципи. Тепер ми кажемо про наші лексичні багатства, які є діалектними багатствами. Вони входять у наше сучасне поетичне письмо. Петро Мідянка — яскравий приклад цього, адже йому вдається діалектизм перетворювати на загальноукраїнські поетизми. Або як Мирослав Дочинець у своїй прозі — осянжуванням цієї мови, цього закарпатського краю. Із певними реліктовими мовними речами він забачує палітру українського слова. Тому, коли ми кажемо про сьогоднішній мегаполіс, він живе за своїми законами, він інколи байдужий до всього, бо мегаполіс — це споживацтво, а не продукування. А де найбільше збережено того, що називається безвічністю? Поезія — це стосунок до безвічного, позачасового. Що таке: небо, вода, вітер, сонце, трава, рослина, людина на цій землі? Можу зробити повний перелік набору поетичних штампів, які тільки видозмінюються, перетворюються, і за рахунок інтонації та образного бачення чи зовсім інших принципів контекстуальної побудови вірш модернізується в місті. І це властиво не лише для українців, а й для всієї англійської поезії. Як

можна урбаністичного Волта Вітмена потрактовувати як людину міста? Ні, він жив у місті. А Роберт Фрост чи Джеффри Чосер — де? Візьмімо будь-якого сучасного поета й побачимо, що у нього категорії вічного в тих стихах, які найлегше обсервуються і сприймаються саме через ландшафт.

Що дає місто? Дає нові принципи, нові звуки, нові асоціативні ряди. І тому ХХ ст., яке почало модернізуватися у Харкові й у Києві з ініціативи нової групи авангардистів, котрі заявили про себе: ми — нова поезія, нове слово; вони відкидали Тараса Шевченка, не розуміючи його. Ну що таке заперечення Михайлом Семенком “Кобзаря”? Це непрочитаний Шевченко, не усвідомлений глибинний зміст його творів. Це була спроба тільки самоутвердитися. Ми з вами знаємо свої творчі біографії і пережили такі періоди самоствердження.

Ю.Б.: Але, зважаючи на сьогоднішній стан села, на духовну деградацію (особливо це стосується східних регіонів), на наступ маскультури, на процеси урбанізації життя, яким Ви бачите шлях виживання української мови саме в цих регіонах?

П.М.: Ви одночасно заторкуєте дві теми: урбанізація як загальний принцип, який є домінуючим у добу глобалізаційних процесів, коли все уодноманітнюється, усе стереотипізується: загальна кухня, загальні строї (всі носимо європейський одяг). І не важливо, кого це стосується: українців чи бедуїнів, бо я бував між арабів у м. Маарі, де жив великий арабський поет. Це місто мене подивувало — настільки воно модерне, але водночас зберігає ауру давнього міста, яке було сформоване ще на початках ісламу, на початках формування великого ісламського світу — халіфату. Це все знаки того, що є важливі речі в системі цінностей. А проблема мови... Я не втікаю від цієї теми, адже це страшна проблема для нашого загального етнічного масиву.

Ю.Б.: Ви були депутатом шістьох скликань, вочевидь, усі ці процеси аналізували депутати. Яка законодавча діяльність у цьому напрямі проводилася?

П.М.: На превеликий жаль, не всі депутати ці питання аналізували, бо політика — це біжуча хвиля, а не глибинна течія річки, бо течія — це потуга. А те, що на поверхні, воно відшуміло, збігло. І тому не дивно, що політичний ландшафт постійно міняється, а глибинні речі, а саме до таких фундаментальних цінностей належить мова, — їх треба за будь-яких умов боронити всюди. І той, хто не усвідомлює консолідуючу роль української мови для нашого суспільства, держави, той нічого не вибудує на цьому піску.

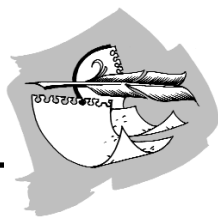
Ю.Б.: Упродовж багатьох років Ви очолюєте Всеукраїнське товариство “Просвіта”, яке має вже дуже поважний вік. Із надії “Просвіти”, особливо на поч. ХХ ст., вийшло багато діячів української історії, ті ж Дмитро Дорошенко або Ісак Мазепа, Василь Біднов або Дмитро Яворницький. Але та “Просвіта”, яка дала животворчі сили в добу Директорії, в добу УНР чи Гетьманату, здається, була потужнішою від нинішнього товариства. Чи так це?

П.М.: Не можна порівнювати Спілку письменників 90-х рр. із сьогоднішньою Спілкою. Не можна порівнювати будь-який громадський сегмент із тим, коли була колоніальна Україна, з тим, що був у постколоніальному режимі. Тому що в нас не було жодного державного відомства й жодного інструментарію, яким можна було вирішувати ті чи ті проблеми. І тому “Просвіта” була й накривала дуже широкий масив, і опиралася на ті ресурси, які були на селі.

Ю.Б.: І в містах “Просвіта” була і діяла.

П.М.: Так, у містах теж. От Ви згадали схід, згадали багатьох, але забули згадати Лесю Українку, Володимира Винниченка. Це був великий масив українських інтелігентів, які, як І. Франко, апелювали до того ж таки вчорашнього селянина. У місті, наприклад, такому, як Львів, було дуже важко Франкові, бо воно наскрізь було колонізоване. Хіба ми забули про це? Якою мовою змушений був апелювати до своїх співгромадян Іван Якович? Польською і німецькою! Дуже великий відсоток праць у нього написаний польською, бо Франко співпрацював із польськими часописами, які передплачували міщани. Таким чином, він ніби помножував свою інформацію через інші мовні канали. Це не те, що намагаються сьогодні робити недолугі політики, які кажуть, що треба видавати двомовну газету. І для мене не зрозуміло, чому такі популярні газети, як “День” чи “Дзеркало тижня”, потребують російського видання. Треба привчати суспільство винятково до українського державного слова, бо це — державне слово!

Ю.Б.: “Просвіта” здійснює чимало проектів, зокрема, видавничі. Запам'яталися видання творів Т. Шевченка з оформленням Володимира Гарбуза, видання про Івана Мазепу Ростислава Радішевського, видання безсмертного перекладу Миколи Лукаша “Декамерона” Боккаччо або ж книжок, які здобули Шевченківські премії, того ж Миколи Воробйова. І маючи таку нагоду, я дякую Вам, що “Просвіта” підключилася до співпраці з видавництвом НСПУ “Український письменник”, і минулого року спільними зусиллями ми видали: “суб'єктивну антологію” “Стрі-

ла” (антологію української поезії ХХ ст.), підготовлену лауреатами Шевченківської премії укладачем Володимиром Базилевським і редактором Любов’ю Голотою, такі книжки, як “Третя революція” Валер’яна Підмогильного, лауреатів Національної премії ім. Т. Шевченка Василя Голобородька, поета з Луганщини, одного з засновників Київської поетичної школи, та Євгена Пашковського. Ви очолюєте Видавничу раду видавництва НСПУ “Український письменник” і ми маємо багато спільних планів, але і не менше маємо проблем. На Вашу думку, у ситуації, коли Спілка неспроможна підтримувати книговидання нині суцільних письменників, що насамперед маємо зробити нашою Видавничою радою, до якої входять імениті письменники: Іван Дзюба, Іван Драч, Юрій Щербак?

П.М.: Проблеми української книжки — це не лише проблеми окремих видавництв, а загальнонаціональна проблема. Поки реалізовуватиметься російська книжка по всіх супермаркетах України, а українська книжка, яка стала “не форматною”, продаватиметься тільки на таких форумах, як Львівський видавничий форум або на окремих спорадичних виставках, які з’являються в Києві, — ми будемо завжди пасинками у своїй хаті. Отже, тут потрібна відповідна урядова, державна політика. І не тільки потребуємо підтримки, не тільки пільгування української книжки, а дистрибуції.

Минулого року я був у Москві, де у мене відбувся творчий вечір. Наступний день я провів у книгарні на Арбаті: які там фантастичні розробки, які золоті жили! Там була відчутна пульсуюча думка в будь-якій галузі: від психології, соціології і до езотерики. Я не кажу вже про перекладні й неперекладні, представлені європейськими мовами, книжки. Ти можеш прийти у московську книгарню і знайти все, що шукаєш. А от якщо мені щось треба знайти тут? Мені треба поїхати на Петрівку або зателефонувати до Юрія Буряка і запитати: тут цікавляться Валер’яном Підмогильним, чи є книжка? Валер’ян Підмогильний — це безперечно геній! І таких геніальних авторів у нас дуже багато і на початках ХХ ст., і сьогодні, на початках ХХІ ст. Це велика палітра! Але, по-перше, наш письменник — це жебрак у своїй країні, бо він не має винагороди за свою працю. Трое-четверо авторів мають винагороди, якісь прибутки від реалізації своєї продукції.

Ю.Б.: Тоді як у Росії 20 щорічних державних премій.

П.М.: Та про що Ви кажете?! У Росії четверта галузь, яка приносить прибуток, це книжка. Вона виходить одним, другим, третім... десятим накладом. А якщо розкупили наклад, вона весь час поповнюється. Наша загальна проблема не стільки в тому, щоб змінити підходи самого керівництва Спілки письменників до свого ж рідного видавництва “Український письменник”. Першочергове завдання нині — підтримка наших літераторів, письменників. Для цього потрібно дуже мало: розподілити ресурси

Юрій БУРЯК, директор видавництва “Український письменник”, відомий український поет, перекладач, культуролог.

си так, щоб книжка була на першому місці, і надавалася фінансова підтримка сучасним авторам. І якщо ми цього досягнемо в себе на своїй господарці, якщо змінимо пріоритети, а не думатимемо, як утриматися самим чи як нам бути, а дбатимемо, щоб книжка й автор вижили у цих тяжких умовах. А потім уже перейдемо до загальної програми: українська книжка в українській державі.

Ю.Б.: За часів Союзу Вас перекладали видатні поети: Олександр Кушнер, навіть лауреат Нобелівської премії Йосип Бродський переклав Ваші вірші. Багатьма мовами виходили Ваші книжки. Ви особисто спілкувалися з видатними майстрами слова від Юстіна Марціняквічюса, Тімура Зulfікарова, Мустая Каріма до Муміна Канюта. Успішно перекладали Махтумкулі й Насімі, багатьох білоруських і азербайджанських письменників. Скажіть, будь ласка, чи підтримуєте Ви сьогодні стосунки з поетами, які пишуть не лише українською? Чи є в Україні письменники, достойні премії Нобеля, як, наприклад, Й. Бродський, котрий переклав Ваші вірші?

П.М.: Сторінка моїх контактів із покійним, царство небесне, Й. Бродським дуже давня. Відтоді, коли він іще не був Й. Бродським і не був Нобелівським лауреатом. Я з ним познайомився в Ленінграді в його квартирі, у нього ж познайомився з Отаром Чіладзе. На той час він дуже активно перекладав грузинських поетів і поцікавився моїми поезіями. Коли йому прочитав, він поцікавився ритмомелодикою. Я довгий час не включав його перекладів моїх віршів, бо їх не друкували. Тоді, коли мої книжки виходили в російських перекладах, туди перекладів Бродського не включали. Зараз навіть і не знаю, коли видам свою книжку російською мовою, бо немає такої потреби. На ту пору я друкував ті поезії в російських перекладах, починаючи від журналу “Юность” до “Нового мира”, бо тут на батьківщині викидали мої добірки, починаючи з мого рідного журналу “Дніпро” і закінчуючи “Вітчизною”, “Жовтнем” чи іншими. Річ не в тім. Цей період переговорнаний.

На превеликий жаль, я втра-

тив роки на шести скликаннях — це іржа, яка роз’їла багато що і в самому мені, і в стосунках із людьми. Хтось мене зарахував до розряду невинуватих націоналістів, як і багатьох українців. Хтось повівся на це. А з кимось перегукешся. На творчий вечір у Москві я не запрошував нікого, окрім представників українських громад і посольств, які там були. А хотілося б, бо Юрій Ряшенцев видав антологію і Мовчанові присвятив у ній грубу третину з того, що він переклав. А він переклав три мої книжки, за що я дуже вдячний. Хтось мене читає, хтось перекладає, а хтось думає, що я став захланним депутатом. Як і всі ми, я працюю, пишу. Як і Ю. Буряк, довгий час затишував хвилину паузою — робив творчу паузу: майже нічого не друкував. Та й тепер не поспішаю щось друкувати, бо в мене період, коли не тільки переосмислюю прожите, а й написане. У мене немає сверблячки переписати, бо я ніколи не писав на замовлення, так само, як і Ви. У мене немає жодного рядка, який би називався “паровозний”. Його вимагали, і навіть у рецензіях дуже поважні мої друзі писали: “Чому нам треба писати про партію, а тобі дозволено не писати? Тож давай, винось на чоло, на відкриття книжки того чи іншого “паровоза”. А я інакше не міг. Бо поезія, не забуваймо, — це найважливіше, це — стан душі. І Ви теж це добре усвідомлюєте. І той, хто пише чи читає, він розуміє: у поезії робляться такі прориви, які я дорівнюю до стану містичного: через поетичне слово або через поетичний стан душі ти прориваєшся у якісь верхні сфери. За це ти потім дуже дорого платиш, але це не те саме, коли хтось курить чи у якийсь інший спосіб себе допінгує. Поезія — певний спосіб допінгування душі, і вона зазирає в такі сфери, в які ніхто що дуже натхненний прозаїк може сягнути цього. Бо поезія — це стан насаженої душі, і тільки тоді ти усвідомлюєш її вагу. Це ніби, коли ти чуєш власне серце, так ти чуєш, що у твоїх долонях душа. Пишеш, і не зрозуміло, звідки воно взялося, як воно прийшло до тебе, як воно лягло на папір? На це може відповісти тільки

композитор чи творці, які мають справу ще з тоншими матеріями. І тому я зараз поступово повертаюся до того стану, в якому перебував і жив майже все життя, бо не важить, де ти перебуваєш: чи в місті, чи в селі.

Ю.Б.: Чи допомагають переклади повернутися до цього стану?

П.М.: Переклади завжди тримали мене у формі, давали можливість збагачувати свою палітру. І ви як перекладач це добре знаєте і добре розумієте, про що я кажу. Я дуже багато переклав прози, починаючи від Валентина Распутина і закінчуючи тим же башкирським поетом Мустаєм Карімом чи іншими: Грантом Матевос'яном, Олександром Хакімовим. Проза теж вимагає “тримати руку” — це як піаніст, який мусить увесь час грати, щоб його рука постійно була в рухові; щоб він знав, що наосліп зможе зіграти твір. От така робота повинна бути і у літератора.

Ю.Б.: А чи є в Україні такі віртуози, які могли б замахнутися на премію Нобеля?

П.М.: В Україні є кілька достойників, починаючи від відомої поетеси Ліни Костенко і закінчуючи іншими, нині суцільними людьми. Не називатиму їх, щоб нікого не образити. Адже у нас справді дуже висока і серйозна література. Можу назвати низку українських поетів, яких можна виставити на міжнародний рівень. Вони — наша слава. Але ніхто над цим не працює, бо це робота державних структур, а у нас немає ніяких агенцій чи ентузіастів із заможних людей, які підтримували б отакі проєкти. От Ліна Костенко — це інвестування і проведення великої роботи з популяризації її творчості за кордоном, зокрема, це і залучення фахових перекладачів її творів тощо. Можна згадати, як колись, за часів Союзу, готували О. Шолохова — великі інвестиції нафтодоларів були вкладені, щоб його зробити лауреатом Нобелівської премії. І це робила держава. Сьогодні Російська держава робить не менше. А у нас великі проблеми.

Ви торкнулися проблем полісів, села, перспективи. Зрештою, придивімося до тенденцій. Село у цілому світі — це мізерні відсотки. Серед тих, хто живе поза полісами, залишилося в Європі 12—13 %. Поліси стали великими магнітами. Але як зробити, щоб вони відповідали суті й завданню цієї держави, щоб вони стали українськими? Це велика робота, і не лише літераторів — це наша спільна робота, всіх державників, які формували цю державу, які хочуть бачити її у європейській спільноті, бо інакше ми загубимося, розчинимося.

Ю.Б.: Треба, щоб магнітні поля могутньої селянської української культури прийшли в поля полісів.

П.М.: Вони такими вже є. У Франції, Німеччині, Чехії чи Польщі вони стали такими. Моя мрія, щоб український мегаполіс став українським.

Ю.Б.: Павле Михайловичу, бажаємо Вам, щоб здійснилося те, що Ви хочете ще втілити у своїй творчості: в поезії, у прозі, у видавничих проєктах, а також у громадській діяльності.

Наталя ДЗЮБЕНКО-МЕЙС

Це вже провесінь. І — ворухнувся
калиновий корінь,
Та й світліша щодень, голубіє
до нас небокрай...
Не пушу на війну — ні птахів,
ні смутних осокорів.
І струмок зупиню: се вже ні,
не дозволю, і край!

Що, в скажених вогнях,
ви забули, орли чи лисиці,
Там, де вершник із пекла
на повнім скаку вирина?
Вже Апостол Андрій простягнув
золоту плащаницю:
Це не ваша, о ні, це направду
не ваша війна.

Се вже клопіт людей, це судилося
нам зупинити,
Хтось копитами б’є, присягається
Богом, що брат...
У притихлих церквах нині сяють
жіночі молитви,
Знову вічні молитви за наших
синів, за солдат.

І ще крига не скресла,
іще березіль проліскова,
І весна на порозі від гніву і болю
бліда,
Ми не хочем війни! Нічії
не хочемо крові!
Ви ще люди допоки, за мить
ви назавжди орда.

Ви по море прийшли. І воно вам
уже по коліна.
Ви загубите в ньому і душу,
й кривого меча,
Бо за нами земля, бо у кожному
з нас Україна,
А на вас уже Каїна кров’ю залита
печать.

А нині я на скіпочку зітлію.
Лягли на душу люті холоди.
Прости і проведи, свята Маріє,
Крізь чорну ніч вселенської біди.

Тремтить обріз в руці несамовитій,
Хлопчини очі гаснуть золоті,
Бо навіть переможці завжди з битви
Когось несуть додому на шиті.

Моя Вкраїна в горі і недузі
Вогнями й кров’ю випалена вищерт.
Мої живі, мої полегли друзі,
Лише не смерть, молю, лише не
смерть!

Он котрий раз все крутять на екрані
Як пада долі, зводиться і знов...
Хлопчина юний. Йде війна
з тираном...
Але не кров, молю, лише не кров...

Я знаю, що в героїці жертовній
Є нетутешня і страшна краса,
Та я прошу хоч трішечки любові
Тут на землі і там на небесах.

Святая мати, вічна, милосердна,
Молю тебе прости і проведи
Своїх дітей, натхненних і упертих
Крізь чорну ніч української біди.

Новостворений осередок діє

Йосип ДЕЦОВСЬКИЙ,
голова оргкомітету з підготовки
Установчих зборів, завідувач ла-
бораторії агроменеджменту Залі-
щицького агроколеджу
ім. Є. Храпливого

Торік українські просвітяни вшанували 145-ту річницю заснування матері-“Просвіти”. Тож для більшості регіонів України минулий рік став періодом зростання активності товариства з такими славними традиціями.

Заслугує на особливу увагу праця крем'янецьких просвітян, які відзначили одразу два ювілеї: всеукраїнського товариства і 95-ліття заснування крем'янецької “Просвіти”. Слухаючи розповідь голови райоб'єднання Лілії Следзінської про роботу їхніх осередків, музею, бібліотеки, літературної студії “Ломикамінь”, захоплюєшся патріотизмом і невтомністю цих людей.

Чортківські просвітяни організували “просвітницький” майдан. Його головний режисер Христина Яремчук вдало вплела у вінок народної пошани спогади про засновників чортківської “Просвіти”, їхнього духовного наставника Олександра Барвінського.

Приймна звістка надійшла від наших сусідів-борщів'ян. Їхнє об'єднання “Просвіта” визнане кращим. Захоплюємося енергетикою та інтелектом лідера борщівських просвітян Петра Довгошиї. Дізнавшись від нас про намір вшанувати пам'ять нашого крайнина із Синькова о. Спиридона Ганкевича в селі Целівці на Гусятинщині, він запропонував залучити його та журналістів “Галицького вісника” до цього гурту. Наша спільна поїздка була успішною.

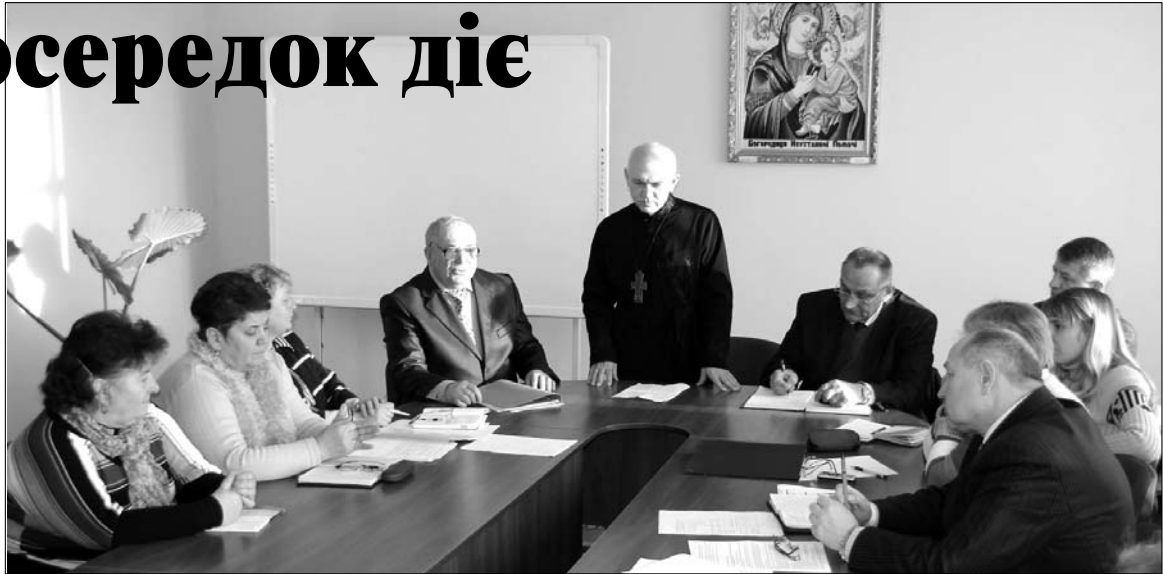
Повагу целівчан до о. Ганкевича засвідчило різнобарв'я осінніх квітів, висаджених на його могилі. Звичку працювати для людей та заради української національної ідеї перейняли в свого знаменито-

го дідуся його внуки — Іван, Роман, Євген та Зенон Храпливі.

Тішать здобутки вихідців із Заліщицького району. З нагоди ювілею “Просвіти” мишківчанин, а зараз мешканець Рівного Михайло Борейко подарував заліщицькому краєзнавчому музею літературу історичної тематики. Серед подарованих книжки видавництва Рівненської міської “Просвіти”, зокрема монографія Марієтти Шагінян “Тарас Шевченко”, історичний роман польського письменника Єжи Енджевича, в перекладі з польської нашого крайнина Євгена Рослицького, “Українські ночі, або Родовід генія”. Плідна робота цього видавництва здійснюється під керівництвом нашого земляка. Особливо він задоволений результатами співпраці з місцевим письменником Святославом Праском — виданням його роману-трилогії “Здобути, або не бути” на честь 100-ліття генерала УПА Романа Шухевича. Під його орудою як інженера-проектанта в місті Рівному закладений сквер “Просвіти”, а на честь ювілею автора Кобзаря минулої осені посаджено 200 молодих дубків.

Справжнім літописцем “Просвіти” у рідному селі Блищанка є Михайло Сопівник. Автор змальовує героїчні сторінки з життя його земляків. Для вивчення просвітянської історії корисна його стаття “Просвіта гартувала патріотів” (“СП”, ч. 44 за 2013 р.)

У нашому районі важливу роботу виконали працівники бібліотечної мережі. Саме з їхніх тематичних добірок студентська молодь дізнається про величне минуле просвітян. Ольга Боднар — завідувачка синківської бібліотеки, підтвердила наші попередні висновки про походження священної родини Ганкевичів із села Синків. У священній сім'ї Олексія Ганкевича і Юстини з Головацьких виховали трьох священників —

Фрагмент із Установчих зборів просвітнянського осередку ВП НУБіП України “Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого”

Григорія, Спиридона та Ізидора.

Отець Григорій — засновник синківської “Просвіти”. З його ініціативи 15 грудня 1891 року провели Установчі збори, які заклали відлік історії місцевого просвітнянського товариства.

Матеріали від Ольги Боднар допомогли нам відповісти на дискусійне питання: чому молоде подружжя Стефанії і Василя Храпливих прибуло в Заліщицький район, в село Ворвулинці? Зрозуміло, батькові Стефанії о. Спиридону був близький і милий наш сонячний край, край Серета й Дністра.

У період згасання діяльності “Просвіти” її зміст наповнювали ті, хто звик працювати на благо Вітчизни за покликом серця. Один із них — Михайло Сопілюк, автор книжки “На переломі століть...”. Обидва її видання поповнили наші бібліотеки, збагатили просвітнянську джерельну скарбницю.

Наведений приклад та багато інших патріотичних починів у колективі аграрного коледжу ім. проф. Є. Храпливого дали логічне підґрунтя для поновлення роботи “Просвіти”. 12 лютого 2014 р. відбулися Установчі збори, які

ухвалили рішення створити на базі коледжу первинний осередок “Просвіти”. “Я не сподівалася, що стільки людей виявить бажання об'єднати досвід, інтелект, сили в цій громадській організації”, — наголосила член Оргкомітету з підготовки Установчих зборів Надія Ємчук.

Учасники зібрання обговорили ключові розділи Статуту ВУТ “Просвіта”, Положення про його первинний осередок. Серед пріоритетних напрямів роботи — співпраця зі студентськими, учнівськими організаціями різних навчальних закладів, сприяння підготовці досвідчених фахівців-аграрників, а також залучення до створеного Осередку громадян, яким не байдужі просвітнянські ідеї.

Професор Євген Храпливий, чие ім'я носить наш коледж, був членом органів управління просвітнянської мережі, обирався до ювілейних комітетів “Просвіти”. Ставлення Є. Храпливого до Товариства “Просвіта” чітко визначені в авторській статті “Просвіта і Сільський Господар”. “Мати усіх наших установ — це наша “Просвіта”. Вона несла світло науки і знання у народ. Вона вчи-

ла нашого селянина грамот. Вона перша вчила наше селянство національних правд, вона приготувала шлях для господарського піднесення нашого народу. І коли поглянемо на наш край, то бачимо, що там, де багато читалень “Просвіти”, де великі та рухливі бібліотеки — там гарні Кружки “Сільський Господар” і добрі хліборобські кооперативи, потужні молочарні, міцні кооперативні каси — райфайзенки. Де від десятків літ працюють добре читальні “Просвіти” — там кращий добробут у селянських хатах, там уміють гнати лихо із села”.

Головою новоствореного просвітнянського осередку одноголосно обрали досвідченого управлінця і педагога, активного прихильника с.-г. кооперації та інноваційних технологій Володимира Глоу, відповідальним секретарем — відому в нашому краї громадську активістку, завідувачку бібліотеки Надію Ємчук.

Священик Іван Сендзюк привітав учасників “просвітнянського віча” із важливою подією в літописі аграрного коледжу, побажав голові створеної “Просвіти” Володимирі Глоу виправдати сподівання просвітян.

Мирослава ОЛІЙНИК,
член Національної спілки журналістів, Варшава — Новий Розділ

Саме під такою назвою анонси оголошували про зустріч, яка відбулася у бібліотеці-філії № 1 міста Нового Роздолу на Львівщині. Назву заходу придумали бібліотекарі Галина Вілкова і Світлана Ференс. Цим невтомним дівчатам притаманні унікальні, неординарні ідеї у бібліотечній роботі. Вони вміють не тільки підтримувати високий рівень кількості читачів, а й проводити надзвичайно цікаві заходи.

У бібліотеці чудові виставки, тематичні стенди, відбуваються різноманітні зустрічі... А ще на столах у читальному залі у спеціальних підставках поміщено... пташине перо(!) як символ писемності. І куди там рівнятися сучасному комп'ютерові!

Рік, що за “плечима”, був роком святкування 145-річчя “Просвіти”, тому “винуватцем” зустрічі став учитель, пластун-ветеран, українознавець, шевченколюб і “отаман” “Просвіти” Городоччини на Львівщині — Іван Павлович Бучківський. “Отаманить” він уже 25 років, від самого початку відновлення Товариства. У свої 90 років він не піддається плину часу, адже попереду ще багато планів та ідей... (Про життєвий і творчий шлях Бучківського І. П. “Слово Просвіти” розповідало у статті М. Олійник “Не дай спати ходячо-

«Я завжди працював для людей...»

му...”, ч. 28 за 2013 рік), але сьогодні — про черговий захід у Новороздільській бібліотеці.

Заходимо в просторий зал “Барвисте перо”, де все налаштовано на просвітнянську тематику: виставка книг “Нев'янучий цвіт українства — “Просвіта”, тематичний фотостенд про життєвий шлях І. Бучківського — “Девіз мого життя — Не дай спати ходячому...”, імпровізований інтер'єр давньої української домівки-хати, у якому актори-аматори С. Ференс, М. Іскандарова, Л. Худяк, М. Ремез показали нам міні-виставу “Повертаємось із читальні”. Виштий килим, гасова лампа, пампушки в макітрі, національні костюми акторів та сам сценарій, який створила керівник діючого при бібліотеці-філії літературного гуртка “Барви” Галина Приріз, не тільки підняв глядачам настрої, а й показав незабутий гордий український дух.

Викладач міської Школи мистецтв Наталія Гарбаз зіграла на бандурі та виконала українські пісні, а пісня Теодора Кукурузи на слова Віктора Баранова “До українців” викликала щирі сльози не в одного учасника зустрічі. Виступили також учениці Н. Гарбаз — С. Ядвіжак і М. Бокало.

Колишній директор Палацу культури “Молодість” Ніна Шпрайдун розповіла про створення і діяльність об'єднання “Просвіти” у

Новому Роздолі. Голова “Союзу українців” Любов Худяк не тільки розповіла нам про просвітницьку роботу у рідному селі Сільсько, а й принесла титульну сторінку тижневика “Жіноча доля” за 1924 рік. На цій сторінці фотографії двох батькових сестер — однієї із них у серпні виповниться 100 років!

Бібліотекарі підготували сюрприз: “Цифровий калейдоскоп життєвої круговерті Івана Бучківського”. Ми дізналися про основні етапи його діяльності: видав книгу “Минуло п'ятдесят літ...” (Спогади про Самбірську вчительську семінарію і Пласт; Львів, 1997); організував спорудження двох пам'ятників Т. Шевченку; організував встановлення двох Хрестів Незалежності України; зініціював створення двох Могил-курганів борцям за волю України; посадив три Шевченківські парки; 12 років керував Городецьким районним методичним об'єднанням вчителів української мови і літератури; 25 років є головою Городецького районного об'єднання “Просвіти”; має 65 років педагогічного стажу; 71 рік є членом організації “Пласт”; надрукував 100 статей у газетах і журналах; здійснив 250 мандрівок історичними та визначними місцями України; понад 1000 виступів на зборах, зустрічах, конференціях...

Усміхнений, інтелігентний просвітнянин поділився з нами спогадами, роздумами і планами на майбутнє... Народився у селі Купновичі Самбірського району. З дитинства мав жадою до знань, любов до книжки. Здобув професію вчителя. Ой як непросто тоді було на цій посаді залишатися українцем... Та ще й вести роботу в підпільному Університеті історії для вояків УПА.

65 років на педагогічній ниві теж минули немарно, адже колишні учні не раз згадують миті шкільного життя, дякуючи за зерна правди, справедливості й добра.

Виступили присутні дві дочки: Леся і Мирослава. Леся розповіла про матір, яка, теж працюючи учителем, усе своє життя присвятила сім'ї, дітям, чоловікові... Мирослава прочитала власного вірша “Стежка до Шевченка”, присвяченого батькові. Ось кілька рядків: “Зринають в пам'яті дитинства дні, / Коли наш тато, взявши нас за руки, / Повіз мене й сестру, хоч ми були малі, / До Канева почути України серця стукіт. // Світало. Божий день з небес вставав, / “ракеткою” із Києва ми “дніпрували” / З Чернечої гори Шевченко руку подавав — / Немов живий, не з п'єдесталу...”

І хоч на грудях І. П. Бучківського виднілися медалі: “За активну гро-

мадську роботу”, “За активну просвітницьку роботу”, “Пластун-ветеран” — до 100-річчя Пласту, ювілейна медаль “20 років незалежності України”, він тримався скромно, інтелігентно. Прочитав власні вірші на найактуальніші теми: Майдан, побудова нової влади, мир і спокій. Для нього заспівали улюблену пісню — “Чорнобровці”.

Учитель-географ і краєзнавець міста Емілія Костишин подякувала за те, що такі люди є серед нас, несуть вогник відданості, самопожертви та істинної любові до рідної землі. І на знак вдячності подарувала авторську книгу про Новий Розділ.

Керівник літературного гуртка “Барви” Галина Приріз, яка допомагає в організації всіх культурних заходів бібліотеки-філії і не тільки, прочитала власний вірш “Подячності поле”: “На постаменті подяки й любові / Вічний Шевченко, як вічність землі. / Це ж ви, Іване, подячності поле / Зорали, як прагнув Кобзар в чужині...”

Щирими словами вдячності завершив святкову зустріч Іван Павлович, зворушений до сліз: “Я завжди робив для людей, а сьогодні — ви все зробили для мене. Це вперше...”. А мені подумалося: як часом треба небагато, щоб зігріти чиесь серце, яке покликане жити і творити в ім'я своїх співвітчизників... Дай, Боже, ще немало років для здійснення планів, мрій таким людям...

Школярі с. Василівка біля могили І. К. Дряпаченка читають вірші, присвячені землякові. 2007 р.

Тетяна НІКОЛАЄВА

За даними відомого дослідника творчості І. Дряпаченка та його учня Анатолія Терещенка, перша виставка картин у Кременчуці відбулася 5 червня 1914 року. За каталогом, участь у ній узяли 35 художників, серед них І. Дряпаченко, О. Богомазов, А. Петрицький, В. Менк, М. Холодовський та ін. На виставці представили 222 роботи, зокрема твори І. Дряпаченка: портрет пастеллю пані Д. (1914), акварельний ескіз “Хвора” (1914), “Троянди” (1908) та “Імеретинка” (?). На жаль, місцеперебування цих творів сьогодні невідоме, як і більшості робіт митця.

Після революційних подій 1917 року Іван Кирилович Дряпаченко живе постійно на батьківщині у селі Василівка (нині — Полтавська обл.). У 1920—1930-ті рр. він робив декорації для самодіяльних театрів, працював учителем малювання і співів у місцевій школі й школах сусідніх сіл II-й Олександрівці, Зарудді, а за харчі малював своїм односельцям портрети й ікони. Зі споменів кременчуцького художника-графіка Анатолія Дяченка: “Мені розповідали старожили, що вже після смерті Івана Дряпаченка десь напередодні Другої світової війни у Кременчуці провели виставку його творів. Але хто її проводив, де і які саме твори експонувалися, невідомо”.

У 1950-ті роки вчителем малювання у 14-й Кременчуцькій школі, де навчався Анатолій Дяченко, працював Харитон Іларіонович Миргородський, який знав художника Івана Дряпаченка особисто. “Саме у Харитона Іларіоновича я побачив портрет дружини — Ганни Миргородської (теж учительки), виконаний Іваном Дряпаченком, та його етюд із натурницею італійського періоду, — розповідає Анатолій Дяченко. — А 1959 року ми з Миргородським планували відвідати могилу митця на сільському кладовищі Василівки, щоб встановити йому пам’ятник. Ще хотіли знайти картини Івана Дряпаченка, які Харитон Іларіонович сховає десь у Кременчуці під час війни. Він поклав їх у ящик від кулемета “Максим” і закопав у місті. Однак сталося непередбачуване: мій шкільний учитель помер. І мені

залишився тільки його задум-заповіт про пам’ятник”.

Щодо портрета вчительки Ганни Миргородської (1934), то 1980 року він надійшов до збірки Полтавського художнього музею від І. П. Любині. Крім нього в музеї зберігається портрет лікаря І. А. Богаєвського. Чудову роботу Івана Дряпаченка 1910 року отримав музей 1971-го. Колишній

І. К. Дряпаченко. Немовля з яблуком. 1923. Папір, олівець. 38x50 Кременчуцький краєзнавчий музей

власник портрета А. І. Перепелятник із Кременчука стверджував, що цей твір демонструвався під назвою “Українець” 1912 року на виставці в Швейцарії. Про це писав дослідник Анатолій Терещенко (машинопис зберігається у ЦДАМЛМ України).

1975-го у Кременчуці відкрився краєзнавчий музей. Його колекція також поповнилася творами славетного українського художника Івана Дряпаченка — трьома графічними роботами: портрет Уляни Дмитрівни Дробахи (1925), “Немовля з яблуком” (1923), “Похорони дитини” (1932) та сімома живописними портретами односельців — мешканців села Василівка. Портрети датовано 1926—1932 роками. Роботи написані на полотні й на фанері. Розповідає завідувач відділу фондів музею Яна Гудзь: “Це роботи зрілого майстра. Легкість олівця та акварелі — і водночас глибина проникнення у настрій молоді дівчини; замилювання немовлям, яке, мов сонячний

Кременчуцькі історії Івана Дряпаченка

Століття тому сталася значна подія в культурному житті Кременчука. 1914 року в місті відбулася Перша художня виставка. Саме з неї почнемо кременчуцькі історії про артиста-малюра і графіка Івана Кириловича Дряпаченка (1881—1936). Упродовж десятиліть земляки з Полтавщини — шанувальники його творчості — генерували історію українського мистецтва. Завдяки їм спомини про художника дійшли до сьогодення і потрапили на сторінки “Української культури”.

промінчик, освітлює все радістю перших життєвих відкриттів; дитя на смертному одрі, побачене ніби згорьованими очима матері. Щодо живописних робіт (п’ять чоловічих і два жіночих портрети) — вони стримані, вирішені переважно в темних тонах. Персонажі здебільшого зображені анфас, не усміхнені, дещо напружені — відчувається, що їм незвично позувати, незвична увага художника, трохи незручно в “парадному одязі” і здається, що позували вони мовчки. А ось очі напрочуд промовисті й виразні — у них то задумливість, то втома, то легкий гумор. Тут дещо вирізняється портрет Б. С. Носоненка — він сидить вільніше, повернувшись у три чверті, і погляд його спокійний та дещо загадковий”.

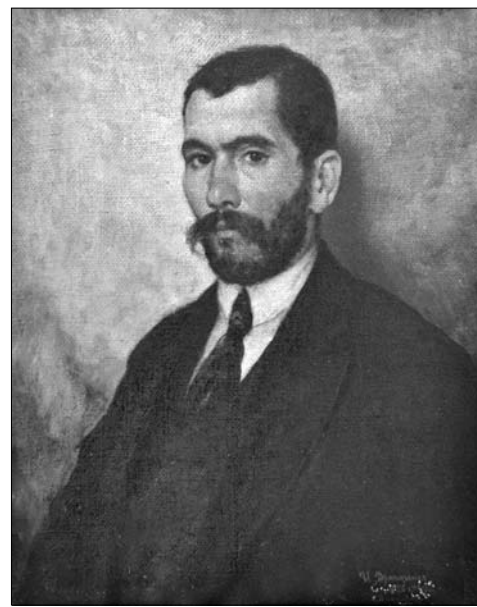
Ще у збірці Кременчуцького краєзнавчого музею є портрети Фокія Семеновича Носоненка (1928), Оксани Василівни Носоненко (1931), Іларіона Омеляновича Оснача (1931), Сергія Йосиповича Бондаренка (1932), Кирила Васильовича Холодія (1931) та Олени Марківни Холодій. Ці твори художника надійшли до музею у 1979 та 1981 роках. Відомий краєзнавець і колишній співробітник музею Алла Лушакова згадує, що саме за підтримки вчителів Василівської середньої школи музей придбав малюнки та живописні портрети останнього періоду творчості майстра.

Графічні роботи Івана Дряпаченка демонструвалися 1983 року на виставці з фондів музею. Портрет Іларіона Омеляновича Оснача (1931), першого голови кол-

госпу с. Василівка, недовго знаходився в розділі експозиції радянського періоду “Індустріалізація в СРСР та колективізація сільського господарства”. Портрет Бориса Семеновича Носоненка (1926) експонувався на постійно діючій виставці “Спомин живий до живих промовляє (Кременчук на зламі XIX і XX ст.)” у розділі “Кабінет господаря дому”. “З часу відкриття Кременчуцького історико-краєзнавчого музею його наукові працівники активно популяризували творчу спадщину митця шляхом організації пересувних і стаціонарних виставок, читання лекцій”, — додає Алла Лушакова.

Час минав. Кременчуцький художник-графік Анатолій Дяченко довгі роки пам’ятав заповіт свого вчителя Харитона Миргородського. “Адже саме Харитон Іларіонович вирішив вшанувати пам’ять нашого видатного земляка і встановили на могилі монумент”.

На всі роботи від ескізу, пошуку грошей, матеріалу до безпосереднього відкриття пам’ятника пішло два роки. Проект і сам надгробок зробив скульптор Володимир Максименко. Анатолій Дяченко створив ескіз орнаменту з квітами, палітрою і пензлями для зворотного боку пам’ятника. “Ми робили пам’ятник у гаражі Кременчуцької художньої школи разом із Володимиром Максименком і моїм сином Ігорем. 8 червня 2007 року на кладовищі Василівки зібралося все село. На відкритті були присутні представники сільради, племінниця художника. Влаштували імпровізовану виставку робіт Івана Ки-

І. К. Дряпаченко. Портрет Бориса Семеновича Носоненка. 1926. Полотно, олія. 42x53 Кременчуцький краєзнавчий музей

риловича Дряпаченка, серед них був портрет самої племінниці Марії Горбань, виконаний художником у 1920-ті рр., коли їй було років п’ятнадцять. До речі, у Василівці майже у кожній хаті і дотепер можна побачити картини чи малюнки майстра”, — зазначає Анатолій Дяченко.

Розповімо ще одну кременчуцьку історію. У вересні 2011 року, відзначаючи 440-річчя заснування Кременчука, відділ мистецтв Кременчуцької центральної міської бібліотеки ім. М. Горького провів для користувачів віртуальну екскурсію “Іх Батьківщина — земля Кременчуцька”. Звісно, згадали й Івана Кириловича Дряпаченка. “Звернення до творчості цього напівзабутого митця було не випадковим, — зазначає завідувач відділу мистецтв бібліотеки Олена Шиндіна, — 2011 року виповнилося 130 років від дня народження художника. Популяризація його творчості стала можливою для бібліотеки не так давно завдяки знайденню в Інтернеті відомостям, репродукціям творів художника (оскільки друкованих матеріалів у відділі було обмаль). Переважна більшість учасників заходу почула ім’я майстра уперше, і тим важливіше для бібліотеки було ознайомити мешканців Кременчука з творчістю Івана Дряпаченка”.

Минуло 100 років із нашої першої історії. Спомини про українського артиста-малюра і графіка Івана Кириловича Дряпаченка дійшли до сьогодення. Адже через спогади, через добрі справи шанувальників, через любов і визнання збережена пам’ять. Тому що справжній талант, майстерність і шире серце — поза часом.

Марія Іванівна Горбань (племінниця художника), її портрет виконаний І. К. Дряпаченком у 1920-ті, поруч Анатолій Дяченко